

+ e o l o g i c k é

T E X T Y 10

T T

l a t o n a š e c í r k e v

- 1 Církev mimo církev /K.Rahner/
- 2 EDITORIAL - Pro nebo proti
- 4 Communio /H.U. von Balthasar/
- 5 Paradoxy církve /H. de Lubac/
- 8 Mimo církev není spása? /J.Ratzinger/
- 11 Odhodlání k střízlivé lásce /K.Lehmann/
- 14 Být křesťanem mimo církev /-v-/
- 17 Křesťan v současném světě /J.Ev.Urban/
- 21 Zítřky církve /V.Raňků/
- 24 Úvahy o situaci naší cirkvi
- 28 Křesťanství - církev - klerikalismus /J.L.Hromádka/

AKTUALITY

- 31 Svědectví víry v sekularizované společnosti /E.Schillebeeckx/
- 32 Slova kněze Popieluszka

FÓRUM

- 34 Císařovo císaři /V.Dědic/
- 35 Nebuďte lakoni čtenáři! /A./
- 36 Telegraficky k zjevení v Medžugorje /V.Raňků/
- 37 Poznámka k pastýřskému listu /-p-/

RECENZE

- 38 Křesťanství na ostří meče

PANORÁMA

- 39 Malý krok v Bukurešti
- 40 Působení věřících v Maďarsku /M.Tomka/

PORTRÉTY

- 44 Karl Rahner /Quis/
- 46 Kým je mi otec Rahner /Theotimos/
- 47 Kněz - redaktor - vězeň: Adolf Kajpr /Quis/
- "Katolickým novinám" /A.Kajpr/

C Í R K E V M I M O C Í R K E V

Mimo církve může být Boží milost, spása a fragmenty evangelia. To vše může vytvářet anonymní křesťanství nebo "latentní církve", chce-li to někdo takto nazvat. Ale slovo církve v prostém smyslu by se mělo užívat jen tam, kde je evangelium kázáno zcela výslovně a čistě, kde se udělují platně svátosti a kde je pro obojí dán legitimní, od Krista pocházející příkaz. Jinak dochází jen k matení pojmů a nedaří se učinit srozumitelnou podstatu a nezbytnost toho, pro co přece už Písmo užívá názvu církve.

Reflexe o dějinách a dějinnosti může sice pomoci probudit zásadní pochopení a zásadní vůli k reformě církve, ale její nedostatek je příčinou historických nešvarů nanejvýš velmi nepřímou; reflexe o dějinnosti církve může přispět relativně málo k zodpovědění otázky, jak by se konkrétně měla církve změnit směrem k své budoucnosti. Moc instituce může nejen zadržovat Ducha, bránit mu a měnit jeho působení, ale je svou podstatou povolána k tomu, aby tomuto Duchu křesťansky pozitivně sloužila, probouzela ho a nechávala projevovat se v dějinách.

To, že je Kristovo poselství dnes tak nesrozumitelné, je podle mého zdání méně odůvodněno celkovými poměry v církvi, jako spíše teologií církve, která je buď úzkostlivě konzervativní a tradiční, a nebo naopak vidí svou úlohu příliš jen v kritice obvyklé podoby církevního poselství.

Naprosto souhlasím, že existuje "anonymní křesťanství" a v tom smyslu "latentní křesťanství". Zato nevidím, proč by nemělo existovat teologické odůvodnění viditelných hranic církve jako dějinně-společenské veličiny, odvozené od zakladatelské vůle Kristovy /ať ji podrobněji pojmem a odůvodním jakkoliv.

Reforma církve může bezevšeho mít za měřítko, i když ne jediné, požadavek větší propustnosti ve vztahu mezi latentní a vlastní církvi. Církve se však nemůže zásadně vzdát úlohy získat co nejvíce lidí z "latentní církve" do církve ve vlastním smyslu slova.

Karl Rahner - Těmito poznámkami reagoval autor na podněty Dorothee Sölleové, které uveřejnila pod stejným titulkem roku 1965 a v té souvislosti se na něho odvolávala.

PRO NEBO PROTI

EDITORIAL je jakýsi klíč, který redakce nabízí čtenáři, aby se mohl v čísle snadněji orientovat. Monotematická čísla - v TT zpravidla - jsou přehlednější, protože je spojuje dané téma. Přesto není zbytečné upozornění na podněty a souvislosti, které ozřejmují aktuálnost tématu, popř. na hlavní myšlenku, kolem níž jednotlivé texty, možná nevysoveně, krouží.

Ústředním tématem tohoto 10. čísla se stala TATO NAŠE CÍRKEV, protože nám působí starosti. Jednak se o ni bojíme, jednak s ní nejsme spokojeni. Máme o ní své reformní představy, nejednou protichůdné, a prosazujeme je nepřiliš bratrsky. Život v trvalém ohrožení působí předráždění a únavu, rezignaci nebo až sarkastickou skepsi.

Trochu jiné pocity pozorujeme u lidí, kteří se chtějí ze zahlušenosti horizontálního života prodrat k vyšším hodnotám a pravdám. Touží po odpočinutí duše, po něčem nesporném, neposkvrněném a bezpečném: po Absolutnu. Rádi se otevírají Bohu, Ježíš ve své nadzemské ryzosti je jim zjevením. Ale církev? Podle běžných představ: v dějinách hromada nechutností, v současnosti spolek zvláštních lidiček, kteří chodí do kostela dělat něco nesmyslného. Proto: "Kristus ano, církev ne", "Já církev nepotřebuji, mne nezajímá" apod.

To souvisí s něčím, co se dotýká i věřících v církvi. Bohatá moderní civilizace plodí individualismus, sebestřednost, ztrátu smyslu pro společenství. Současná mentalita raději slyší "Veždi do své komárky" než "Kde jsou dva nebo tři ...", "Vy jste bratři" nebo dokonce "Jestliže neposlechnete ani církev ...". Zepadá to do rámce všeobecné nechuti k celku, neboť patřit k něčemu znamená přijímat lidi nejen podle svého výběru, být vázán, mít odpovědnost za něco, co nejsem já. Pubertáci odcházejí z rodiny, zamilovaní házejí za hlavu všechny ohledy, obyvatelé paneláků se vyhýbají sblížení, občan vidí v obci jen zdroj výhod. Nejvyšším zákonem je "já". Jak by to neprolínalo i do církevního prostředí. Jenže spíše než k evangeliu to má velice blízko k mentalitě francouzské šlechty před revolucí: "Po nás potopa". Ale pro křesťana není např. budoucnost církve nezávazná záležitost. Lhostejnost k budoucnosti církve je lhostejnost k přítomnosti Krista na zemi vůbec, a lhostejnost je věc více než povážlivá: "Kéž bys byl studený anebo horký!" Existence církve v dalších generacích nezávisí na blahovůli mocných, ani na politické síle hierarchie, ale na vnitřní vitalitě věřících lidí. Na bytostném zájmu o ni, na aktivním šíření Boží pravdy, na připravenosti k oběti. "Nezemře-li semeno ... zůstane samo."

Proto věnujeme dva hlavní bloky článků p ř í s l u š n o s t i k církvi a b u d o u c n o s t i církve. Ne že bychom chtěli přehlížet množství dalších otázek ohledně života církve u nás, ale tyto se zdají prvořadé. Dočtete se snad definitivní odpovědi na ně, vynašli jsme Kolumbovo vejce? Na složité problémy nestačí jednoduchá odpověď, nechceme-li být demagogy. Kromě toho, odpovědi - a to osobních, jediné pravých - by mělo být tolik, kolik bude poctivých čtenářů. Že se v podstatě a v lecčem dalším sejdou, o tom je těžko pochybovat. Přesto bychom chtěli hned v tomto vstupu obrátit pozornost do té hloubky, v níž se rýsuje zcela základní, výchozí otázka a odpověď.

Ta otázka zní: BÝT PRO CÍRKEV NEBO PROTI NÍ? Být pro, být proti, to je výraz polárních postojů k čemukoliv. Kladným postojem uznáváme skutečnosti jako dobré, přijímáme je, záporným je odmítáme jako zlé. Tyto postoje jsou motor všeho jednání, bez nich bychom nebyli s to lidsky volit a jednat. Bezprostřední citové reakce podléhají silám v nevědomí, na ně není spolehnutí. Skutečné postoje vyžívají v pokojném

uvažování a upevňují se prožíváním a osobním nasazením. Teprve lidé s jasnými postoji dokážou pohnout situací k dobrému. Názory, diskuse, rozhořčení nebo horování nikdy nic nezachránily.

Zkusme být konkrétnější: Milovat církev nebo nenávidět? Být pro něco doopravdy totiž znamená milovat. A milovat znamená vzít za své, učinit součástí svého já a zároveň své já nabídnout. K lásce se musíme vzchopit, láska je bytostná aktivita trvalého přitakání. Její opak je ne-láska, nepřijetí, v podobě buď nenávisti nebo lhostejnosti. Neotupeňný mravní cit chápe i před poznáním evangelijního dvojpříkázání, že odpírat lásku Bohu a bližnímu je zvrácenost. Patří i církev mezi povinné objekty lásky? Co to znamená blíže? Musím slepě milovat, musím brát a chválit také zlo v církvi?

"Jediný je dobrý." Všechny skutečnosti světa mají v sobě dobré i nedobré. Včetně církve - "i když je svatá, stále potřebuje očišťování" /GS 8/. Církev je z lidí, všichni zápolíme se zlem a slabostí rozumu. Pravdivost nás nutí vidět zlo, ať je kde je, a svědomí požaduje, abychom zaujali postoj proti němu, v sobě i mimo sebe, a to aktivní. V člověku milujeme člověka, proto nenávidíme zlo, které ho ohrožuje. Důvodem boje proti zlu je láska, nikdy nenávidit tj. zásadní odmítání nositele zla. Víme přece, že každý člověk je dobrý jakožto Bohem chtěný - "nebeský Otec sesílá déšť na spravedlivé i nespravedlivé". I nepřítel, také Boží nepřítel. Tím víc musíme být v zásadě "pro", když jde o bratry ve víře, kteří jsou nechápaví, sobečtí, svěhlaví, dělají ostudu, působí rozvrat.

Láska je síla. Věnujme svou lásku bez výhrad tomu "Jedinému dobrému", jenž si ji jediný plně zaslouží. Neopouštějme Krista, když ve své církvi nese kříž a potřebuje, abychom ho nesli s ním. Nebuďme dětskými mlsaly duchovního konzumu, přestaňme s pubertálními vzdory vůči "církvi" nad námi - buďme církvi všichni. Každý ve svém prostoru, podle svých hřiven, s širokým srdcem. V bytostném "pro" a v moudrém "proti".

Únor 1985

! TY, KDO CHCEŠ NÁSLEDOVAT KRISTA a neohlížet se zpět, žij prostě a k boji se
! připravuj se srdcem usmířeným. Neboj se bojovat za utiskované, za věřící i
! nevěřící, na místě, které ti bylo určeno. Hledání spravedlnosti vyzývá k to-
! mu, abychom prožívali konkrétní solidaritu s nejobožejšími, bez ní by se slo-
! vo stalo drogou.

! Tvé záměry budou možná zkreslovány. Odmítneš-li odpouštět, odmítneš-li
! smířit se, co z Krista se na tobě projeví? Jaká je v tobě temnota bez mod-
! litby za nepřátele! Jestliže jsi ztratil milosrdenství, ztratil jsi vše.

! Sám mnoho nezmůžeš. Ale, společně, ve společenství prodchnutém dechem
! Kristovy lásky se otevírá ona úzká cesta, která vede od vyprahlosti ke spo-
! lečnému tvořivému dílu. A když je komunita kvasem usmíření ve společenství,
! jímž je církev, stává se možným i nemožné.

! Chtěl bys být jako kvas v těstě, chtěl bys milovat církev, a přitom na-
! rážíš na vnitřní rozpory, které vedou až k rozčtvrcení Kristova těla -
! církve. Pro vyznavače smíření je typické, že při následování Krista chtějí
! spíše naplňovat než rušit, spíše chápat než vytýkat. Setrvávají uvnitř církve,
! až dojde k proměně toho, co je v ní křehkého.

! Roger Schutz /1979/

COMMUNIO

Hans Urs von Balthasar

"Com-munio" znamená společenství v konkrétním a výrazném smyslu: být spolu /cum/ s druhými uveden do společné pevnosti /mun: munire - obehnat hradbami; moenia - městské zdi/, ale také být přiveden ke společnému činu, úkolu, správě, což může současně znamenat vzájemné uspokojení, dar, milost /munus/. Ti, kdo jsou v "communio", nemohou tedy vstupovat do takového společenského vztahu jen z vlastní iniciativy, každý sám od sebe, a určovat jeho záměr s výhradami, které se činí, když se společenství zřizuje. Jsou v něm už od počátku, samozřejmě a priori vzájemně závislí, aby spolu nejen žili a dokázali v téže oblasti vzájemně vyjít, ale aby také prováděli společnou činnost. Fakt společného svazku zahrnuje odůvodnění práce na společném díle, předcházející jakoukoli svobodu při jeho uskutečňování ...

Z křesťanského hlediska je možno o společenství usilovat jen proto, že už bylo zřízeno Bohem v Kristu a v Duchu svatém. Veškerá vůle po sjednocení volá k jednotě, která již existuje, a to nikoli skrze nás nebo skrze přirozenou lidskou družnost, nýbrž proto, že nás Bůh učinil ve svém Synu svými dětmi a spoludědici. Vytvořená jednota tu není na náš rozkaz; pramení z Boha, je uskutečněna v Bohu a zůstává mimo náš dosah ... Existuje samozřejmě horizont, k němuž směřuje veškerá křesťanská zkušenost s Bohem a bližním, s touto zkušeností jej však nelze měřit ... protože poutem jednoty církve není zkušenost /gnosis/, nýbrž sebeobětující láska /agapé/ ...

Každý, kdo si uvědomuje hloubku a rozsah tohoto společenství, se setkává s velmi palčivými otázkami. Nejde tu o absolutní vědomosti, nýbrž o absolutní lásku. V ní se navzdory všemu usmířují dokonce i ti, kdo už si vzájemně nerozumějí, když už třeba jeden nedokáže snést pohled druhého ...

Bůh přišel v Kristu až k nejopuštěnějšímu hříšníkovi, aby s ním komunikoval, nakonec sám opuštěn Bohem. Křesťanské společenství je vybudováno na eucharistii, a to předpokládá sestoupení až do pekel ...

Z křesťanského hlediska je jen jedna pravda, ta se však projevuje jako pravda nikoli v moci, nýbrž v bezmocnosti solidarity s posledním člověkem ... Přijmout pravdu společenství, které je přítomné a skutečné právě teď, připustit, že jsme voláni touto větší pravdou, je přesně to, co znamená být katolíkem. Tento obrovský požadavek je podmínkou, s níž přistupujeme ke skutečnému společenství a účastníme se toho, do čeho už jsme zahrnuti ... Lidé začínají vytvářet společenství jednoho s druhým, když se sebe navzájem nebojí a když se neostýchají otevřít si svá srdce.

Communio, International catholic review, Summer 1983

ZAMÝŠLÍM VĚNOVAT ZVLÁŠTNÍ PÉČI OBLASTI EKLEZILOGIE A VYZVAL JSEM VŠECHNY, ABY ZNOVU VZALI DO RUKY DOGMATICKOU KONSTITUCI LUMEN GENTIUM A S NOVÝM ELÁNEM PROMÝŠLELI PODSTATU A POSLÁNÍ CÍRKVE - A TO NEJEN PROTO, ABY SE SNAŽILI DOSPĚT K ŽIVOTNÍMU SPOLEČENSTVÍ VŠECH, KTERÍ VĚŘÍ A DOUFAJÍ V KRISTA, ALE TAKÉ ABY PODPŮRILI A PROHLoubILI JEDNOTU CELÉ LIDSKÉ RODINY!

Jan Pavel II. v prvním poselství církvi a světu, 17.10.1978

Henri de Lubac

: : : Autor /nar. 1896/, francouzský jezuita, přítel K. Rahnera a učitel H. Urse von Balthasara, patří k hlavním teologickým průkopníkům 2. vatikánského koncilu, jehož ekleziologii ovlivnil některými základními podněty, čerpanými z křesťanského starověku. V něm objevil věčně živé myšlenky o víře, milosti, svátostech, o církvi. Od 1929 profesor v Lyonu, 1950-58 mimo fakultu v důsledku římské nepřízně vůči "nové teologii", 1961-65 koncilový poradce, 1981 kardinál. Hlavní díla: Catholicisme /1938/, Le drame de l'humanisme athée /1944/, Surnaturel /1946/, Exégèse médiévale /1959-64/. - Přinášíme závěr jeho stati Jak je církev tajemstvím? z roku 1967. : : :

Z církve jako tajemství jsme zatím vyvodili první důsledek: církev se nedá přiměřeně vyjádřit žádným obrazem nebo pojmem bez patriční korektury. Spíše je k tomu zapotřebí využít v plném rozsahu množství obrazů a pojmů, které nám nabízí Písmo, jak to učinila tradice.

A nyní druhý důsledek. Jako každé tajemství, ani tajemství církve není možno zachytit jedním přímým a prostým pohledem, nýbrž jen prostřednictvím toho, čím se odráží v naší mysli. Tak se toto tajemství objeví v podobě paradoxu, který je možno vyjádřit jen řadou antitezí nebo - chceme-li - dialektických dvojic. Uvedeme tři hlavní. Není mezi nimi opravdový rozdíl, neboť každá dvojice představuje nějaké hledisko téhož základního paradoxu: církev je z Boha /de Trinitate/ i z lidí /de hominibus/; je viditelná i neviditelná; je pozemská, historická i eschatologická, věčná.

1. "Časem se zjistí", napsal Newman, "buď že katolická církev je opravdu a účinně příchod neviditelného světa do tohoto světa, anebo že není nic reálného na tom, co si myslíme o svém původu a cíli". Církev je tajemné rozšíření Trojice do času, které nás nejen připravuje na život v jednotě s ní, nýbrž nám už nyní dovoluje mít na něm účast. Pochází ze života Trojice a je plná Trojice. "Je pro nás" - podle často citovaných Bossuetových slov - "rozesetým a sdíleným Kristem"; je, jak se také říká, "pokračujícím Vtělením". Podle Dietricha Bonhoeffera je církev "přítomností Krista na zemi, je to Christus praesens" a mluví "s autoritou Krista přítomného a žijícího v ní". Posunem smyslu, který si svým způsobem vynutila vnitřní logika, použije pro ni sv. Pavel totéž slovo "tajemství", které použil nejprve pro Krista. Církev je Kristova nevěsta a jeho tělo. Je s ním tak dokonale spojena, že to je pro nás, jak říká Jana z Arku, "jedno a totéž". Je rovněž celá svatá a posvěcující. A jako je Bůh náš Otec, ona je naše Matka.

V těchto projevech je nepochybně hluboká pravda. Kdybychom však o církvi řekli jen to, upadli bychom do jakéhosi druhu církevního "monofyzitismu", který by byl ve své jednostrannosti stejně vadný, ba ještě vadnější, kdyby to bylo možno, než christologický monofyzitismus. Neboť církev, tutéž církev, současně tvoří lidé; je /nebo má být/ zcela poddána Kristu; je to také lid, často nevěrný a rebelantský; ve svých údech je církev hříšná. Obraz těla je dvojznačný: dělá z Ježíše Krista a jeho církve jediný organismus, současně ale znamená, že údy jsou poddány Hlavě. Nejinak je tomu se symbolem měsíce, o němž jsme mluvili na počátku: ten je symbolem trvalé nedostatečnosti a pomíjivosti. Jestliže církev září svou duchovní složkou, je naopak temná svou tělesnou složkou; stále se mění, je "semper a semetipsa aliena". A jestliže jí pronásledování přináší úbytek po vnější stránce, pak pokušení, jimž podléhá, ji oslabují uvnitř. Normálně má v očích lidí odrážet světlo svého Slunce, často však mezi lidmi a Sluncem vstoupí

tak, že působí zatmění a Země se ponoří do tmy. Církev skrývá svou slávu, kterou si vypůjčila, do temného roucha; tak nese v sobě rozpor, a proto se potřebujeme dívat pronikavě, abychom objevili krásu její tváře.

Nesmí-li být tento druhý, naprosto lidský aspekt církve přehlednut, nesmí se také, stejně jako první, pozorovat izolovaně. To se však děje v určitých naukách o církvi protestantského původu. Církev se tu zdá být zcela připodobněna lidu Staré smlouvy, tomu "tvrdošíjnému" lidu, který stále odporuje, když mu Jahve vychází vstříc, je stále hříšný a vždy hoden hněvu Boha, který se však nakonec vždycky nad ním smiluje. Ve své jednostrannosti se tato představa nezdá odpovídat všem textům Písma. Zejména nepřihlíží k učení sv. Pavla. Nevyvozuje důsledky z novosti křesťanství. Činí nepochopitelným titul "Ecclesia mater", kterého se tak záhy ve starověku církvi dostalo. Dále není jasné, jak je tato představa slučitelná s myšlenkou církve jako svátosti, která je s ní přece někdy spojována.

Hlavní naší námitkou je, že se tato představa inspiruje více Starým než Novým zákonem, jinak řečeno, že plně nevstupuje do logiky tajemství Vtělení. To jí také vytýká Karl Barth. Ten poznamenává, že ve Staré smlouvě trval "neporušený styk, dialog a společenství mezi svatým a věrným Bohem a hříšným a nevěrným lidem"; v Nové smlouvě "však už svatý a věrný Bůh Izraele sám uvede na scénu svatého a věrného partnera ... tím, že vyvolá v lůně svého lidu" Toho, který je současně Bůh a člověk, Toho, v němž jsou od nynějška Bůh a člověk spojeni v jedno, Ježíše Krista. Podobně píše W.A. Visser't Hooft: "Příchod Ježíše Krista je více než jen nová a významná kapitola ve zprávě o vztazích Boha s jeho lidem; není to nic menšího než příchod nového věku, zcela nové éry Božího království, nového stvoření." - Na druhé straně však také nezapomene, že "církev, která by byla jen Tělo Kristovo, tzn. která by byla ve všem projevem sjednocující síly její Hlavy a v ničem projevem odporu proti této síle, je v tomto věku představa nemyslitelná, ba ... rozporná" /Hans Urs von Balthasar/. Takže, kdybychom uvažovali jen o lidech, kteří jí tvoří, mohli bychom vykládat dějiny církve "také z tohoto hlediska: jako dějiny všech náhradních nabídek, které činí Bohu, aby unikla aktu skutečné víry."

2. Další dialektická dvojice: církev je současně viditelná i neviditelná; je to zároveň církev autority a církev ducha. To vyplývá přímo z myšlenky tajemství, jak jsme o něm pojednali na začátku. Žádný z těchto dvou spojitých aspektů nesmí být obětován druhému. Tajemství jako účinné znamení není odděleno od toho, co označuje; z druhé strany platí, že označené lze postihnout jen prostřednictvím znaku. Vidíme hned, které druhy ekleziologie jsou již touto skutečností eliminovány, aniž by to bylo třeba zdůrazňovat /srov. Lutherovo: "Církev je skryta a svaté není vidět"/. I ve své viditelnosti církev "zakládá křesťanskou zkušenost" /R. Schnackenburg/. V Novém zákoně nic nevnuká představu neviditelné církve. Nebudeme ani vtěšňovat Kristovo mystické tělo do struktur římské církve, ani rozpouštět tuto církev v "těle" chápaném zcela "mystický". Budeme vyznávat, že církev tajemně přesahuje hranice své vlastní viditelnosti a že se vždycky jaksi na základě své vlastní podstaty, vztahuje mimo sebe. Církev, jak to vyložil Hans Urs von Balthasar, je Kristova nevěsta a za takovou bude uznávána, jen když se přesahuje, totiž skrze lásku. Tím, co je v ní nejvnitřnější a nejnaléhavější, přesahuje křesťanská láska to, co obvykle nazýváme "křesťanstvím" - je však třeba s autorem dodat, že právě tento pohyb přesahování bytostně patří ke křesťanství. Je to dílo Kristova Ducha v lůně Kristovy církve. Velmi podobně to vyjadřuje i Karl Rahner: "Ideologie nemůže být nikdy větší, než je, zatímco křesťanství je více než ono samo, když je pohybem, jímž se člověk oddává nedisponovatelnému Tajemství a v pohledu na Ježíše Krista ví, že tento pohyb ústí do hřejivé blízkosti tohoto Tajemství."

3. Konečně je církev současně pozemská a nebeská, historická a eschatologická, časná a věčná. Proto bychom nemohli dát jednoduchou odpověď tomu, kdo by se zeptal: Je církev pro svět, nebo svět existuje s ohledem na církev? Dvojznačnost nepochází jen z dvojznačnosti slova "svět". Vyplývá rovněž z dvojí povahy církve. Obě odpovědi jsou pravdivé současně za předpokladu, že se postavíme do dvou protikladných perspektiv. Přijmeme-li první odpověď, znamená to riziko rozplynutí církve ve světě, a dnes taková "sekularizace" opravdu hrozí. Přijmeme-li druhou odpověď, znamená to propadnout protikřesťanské a navíc anachronické chiméře. Církev musí ve své současné realitě a podobě sloužit světu prostřednictvím všech svých členů, ovšem s cílem tento svět zachránit, totiž dovést k jeho cíli. Tím cílem je církev ve své budoucí skutečnosti a definitivní podobě.

Ani tento způsob vyjádření však není dost výstižný, protože vyvolává dojem, že odděluje přítomnost a budoucnost církve. Uveďme tedy poněkud přesnější formulaci s použitím slov Jeana Mouroux: "Čas církve je zapojen do času světa, a to určuje trvalou dimenzi křesťanského dramatu. Je to však čas církve, který nakonec všechno do sebe vtahuje, pro něj byl stvořen kosmický čas a čas církve zůstane i potom, až 'pomině podoba tohoto světa'."

Tím se vynořuje i příbuzný problém vztahu církve a Božího království. Je nemožné jedno s druhým prostě ztotožňovat - v kterémkoli stádiu historického vývoje - stejně jako jedno od druhého oddělovat. V této souvislosti nejdříve bylo upozorněno, že sv. Augustin jakoby osciluje "mezi dvěma poly". Někde prý mluví o církvi, jako by byla prakticky totožná s Božím královstvím, totiž v *De Civitate Dei* /20,9/; jinde pojednává o tomto názoru jako o absurdní domněnce: tak třeba v traktátu *De sancta Virginitate* /c.24/. Toto tvrzení se pak rozšířilo na celou křesťanskou tradici a mělo se za možné tvrdit, že "v římskokatolické tradici nebyla tato nejistota nikdy plně překonána". Ve skutečnosti však, když věc prozkoumáme důkladně, neshledáme ani nejistotu ani protiklad. Stačí si jen pozorně pročíst obě uvedená místa u sv. Augustina v jejich kontextu a zjistíme, že jsou v souladu. Jde jen o dvě protikladná hlediska, tkvící v tajemství církve. I tady se setkáváme s dialektickou dvojicí, kde žádný z obou "polů" nesmí být zrušen.

Neméně nemožná je volba mezi tzv. historickou a tzv. eschatologickou koncepcí církve. Je třeba říci současně: na jedné straně je církev bojující, která žije na této zemi v zápasech, v boji bez oddechu, vedeném zbraněmi světla proti stále povstávajícímu zlu - a na druhé straně je církev už zde na zemi přístavem míru, pokojným místem, kde sídlí Bůh, který, podle sv. Bernarda "tranquillus, tranquillat omnia - tím, že je klidný, všechno uklidňuje". Také obě tyto výpovědi jsou současně pravdivé nejvnitřnější podstatě bytí a trvání. Když se John Henry Newman po dlouhém a bolestném hledání rozhodl stát katolíkem, vstoupil, jak sám praví, do církve jako do nebeského Jeruzaléma, "blažené vize pokoje".

Na závěr si ještě s Rudolfem Schnackenburgem zopakujme: "Vztah církve k oslavenému Pánu, její zapojení na něho a spojenectví s ním, její život z něho a její směřování k němu nelze nakonec pochopit: je to její nejhlubší tajemství".

"... Ať tedy klesne lidská slabost před Boží slávou, a když se snaží pochopit díla jeho milosrdenství, ať se vždycky ukáže její nedostatečnost ... Je v pořádku, že i to, co správně soudíme o Boží vznešenosti, je pro nás ještě málo" /sv. Lev Veliký/.

Paradoxe et mystère de l'Église, Aubier-Montaigne, Paříž 1967, 47-58.
- Poznámky pod čarou, zde vynechané, jsou nejsnadněji dostupné v německém výboru autor. prací: *Mysterium Ecclesiae*, St. Benno-Verlag, Leipzig 1981, 401-407.

MIMO CÍRKEV NENÍ SPÁSA?

Joseph Ratzinger

: : : Autor, nyní kardinál prefekt kongregace pro víru, předtím mi-
chovský arcibiskup, se už jako mladý zařadil mezi teologickou elitu.
Druhého vatikánského koncilu se účastnil od počátku ve funkci porad-
ce a spolu s Karlem Rahnerem vypracoval dokument, který zásadně ovliv-
nil vývoj koncilového jednání. - Z jeho studie o citlivém bodu ekle-
ziologie přinášíme závěr, po stručném shrnutí předcházejících částí.

: : :

/I. Historický vývoj otázky. - Starozákonní inspirace: Noemova
archa s několika Božími věrnými uprostřed všeobecné záhuby, obraz
církvě. V Novém zákoně: Mk 16,16 a Sk 4,12 - spása jen skrze Krista
a křest. Až v 3. stol. zřetelně formuluje samospasitelnost církve Ori-
genes, ovšem jako výzvu pro židy. Cyprián argumentuje podobně, se za-
měřením na rozkolníky, kteří porušují jednotu církve. Ještě výrazněji
to zaznívá u Laktancia, Jeronýma a Augustina, ale teprve augustinovec
Fulgentius z Ruspe /† 533/ vytvořil nekompromisně znějící formuli. Tu
převzal Florentský koncil /1442/, i zde však upozorňuje autor na hlav-
ní záměr koncilu, překonání rozkolu mezi křesťanským Východem a Zápa-
dem. Proti jansenistům, kteří v 17. století chtěli i v této otázce hnát
svůj augustinismus na ostří, vystoupilo magisterium tím, že Quesnelovu
větu "Mimo církev není milost", odsoudilo. V 19. stol. Pius IX. vyslo-
vil ve svém Syllabu velmi důrazně nutnost "apoštolské římské církve"
pro spásu. Z kontextu vyplývá, že jeho záměr byl odmítnout indiferen-
tismus, lhostejnost k pravdě vyjádřenou názorem, že všechna nábožen-
ství mají stejnou hodnotu; ohledně možnosti spásy mimo církev říká
v jiných projevech, že Božímu milosrdenství nelze klást hranice, že
nepřekonatelná neznalost pravého náboženství není hřích a takoví že
mohou také dosáhnout věčného života. Ve 20. století to zpřesňuje Pius
XII.: ke spásě může vést i jen implicitní touha být v církvi /"votum
ecclesiae"/, obsažená v ochotě plnit Boží vůli. Druhé vatikánum for-
muluje věc ještě pozitivněji: cestou k spásě může být pro nevěřící ži-
vot podle svědomí pod vedením Boží milosti.

II. Dnešní stav otázky. - Kdysi šlo o výzvu židům, pohanům, here-
tikům a schizmatikům, aby se přimkli ke Kristu v církvi, v nedávné mi-
nulosti o problém spásy lidí mimo církev, ale tu starost dnes pokojně
necháváme Bohu. "Námi hýbe spíše otázka: Proč musím přesto já věřit?
Proč bych si i já neměl zvolit zřejmě pohodlnější cestu, změnit se
z někoho, kdo nese jméno a závazek křesťanství, v 'anonymního křesťa-
na', který přenechává jiným obtíže s tím jménem spojené?" Problém te-
dy je výzva na nás, ne tak spása nevěřících - ta ovšem není řešena
beze zbytku formulemi o svědomí a dobré vůli.

Autor zkoumá otázku ze dvou hledisek. Nejprve subjektivní hledisko:
Co musí mít člověk, aby byl křesťanem? Nový zákon dává dvě podstatné
odpovědi vzájemně se doplňující. Především musí mít lásku, ověřovanou
na bližních, skrze než Bůh k člověku přichází /"Boží inkognito" -
Y. Congar/. Ale kdo ji má opravdu plně, když v nás je tolik egoismu?
Deficit naší lásky vyrovnává Kristus přebytkem své zástupné lásky. Ji
se však musíme otevřít a přijmout ji vírou. Křesťanská víra a láska
překonávají egoismus a spojují s Bohem. Různá náboženství jsou spáso-
ná do té míry, jak dalece vedou k lásce a k pokornému otevření du-
še vůči pomoci shůry. - V následujícím odstavci už sám J. Ratzinger
dokončí subjektivní hledisko a pojedná o objektivním hledisku. Jeho
závěry jsou velmi aktuální./

Výpověď, že každý musí žít podle svého svědomí, je sama o sobě samozřejmě zcela správná. Je jen otázka, co se rozumí "svědomím". Jestliže se jím odůvodňuje setrvávání v nějakém náboženském systému z důvodu věrnosti, pak "svědomí" zřejmě neznámá všem lidem společné Boží volání, nýbrž sociální reflex, nad-já příslušné skupiny. Ale musí si člověk toto nad-já udržovat, nebo ho má zrušit, protože stojí v cestě pravé výzvě člověka, protože se s ní falešně ztotožňuje? Svědomí samo, skutečné svědomí, které jediné může vyžadovat poslušnost, neříká přece každému něco jiného; říká všem to, že jim v jejich náboženstvích a nezřídka proti nim je přikázáno jedno: že se má každý chovat ke své bližnímu lidsky, že musí milovat. Teprve tehdy člověk pochopil "votum" /"touhu po Kristu"/, když následoval tento hlas. Žít podle svědomí neznámá uzavřít se do svého tzv. přesvědčení, nýbrž následovat toto volání, které se obrací na každého člověka: volání k víře a k lásce. Jen oba tyto postoje, které jsou základním zákonem křesťanství, mohou vytvořit něco takového jako "anonymní křesťanství" - smíme-li tu s veškerými výhradami uvést tento sporný pojem.

V určení /o něž jsme se právě pokusili/ subjektivní složky spásy, totiž "votum ecclesiae" /implicitní touhy po církvi/, je věcně uveden i objektivní faktor ve své vnitřní nutnosti. Neboť když jsme uvedli lásku jako pravý prostředek záchrany, museli jsme konstatovat, že v každé lidské lásce existuje sedlina egoismu, která ji kazí a nakonec dělá nedostatečnou. Proto je nutná zástupná služba Ježíše Krista, která dává vůbec smysl velkorysému gestu víry, prohlášení o vlastní nedostatečnosti. Bez Kristovy služby směřuje toto gesto do prázdna. Na tomto místě však nyní nastupuje také to, co můžeme nazvat nutností církve pro spásu.

Konstatujme nejprve: Veškeré lidstvo žije z aktu lásky Ježíše Krista, z onoho "pro" /nás/, do něhož vložil svůj život /srov. Mk 10,45; 14,23; Iz 53,10-12/. Je posláním církve vstoupit do této zástupné Kristovy služby, kterou chtěl konat Kristus - jak to Augustin krásně vyjádřil - jako "celý Kristus, hlava a údy". Vyjádřeno znovu a jinak: Při každé záchraně člověka působí podle křesťanské víry Kristus. Kde však je Kristus, tam je zúčastněna i církev, protože Kristus nechtěl zůstat sám, a tak se uskutečňuje jakoby dvojí rozdávání tím, že nás přibírá k účasti na své službě. Kristus není pouhý jedinec, který stojí proti celému lidstvu. Že Ježíš Nazaretský je "Kristus", znamená také to, že nechtěl zůstat sám, že si vytvořil "tělo". "Tělo Kristovo" znamená právě toto: Účast lidí na Kristově službě, takže se stávají téměř jeho "orgány" a jeho si bez nich už nelze myslet. Mohlo by se tu říci: Solus Christus numquam solus - Kristus samozřejmě zachranuje sám, avšak tento sám zachraňující Kristus není nikdy sám a jeho záchraná činnost má svou zvláštnost právě v tom, že nečiní druhého jen pasivním příjemcem v sobě uzavřeného daru, nýbrž ho vtahuje do vlastní činnosti. Člověk je zachráněn tím, že spolupůsobí při zachraňování druhých. Zachráněn je člověk jakoby vždy pro druhé a potud také skrze druhé.

V zásadě je tomu tak, jen když člověk znovu uváží podstatu Kristova činu. Řekli jsme, že je možno zaměření Ježíšovy existence, jeho vlastní podstatu, vyjádřit slovem "pro". Záleží-li "záchrana" v tom, aby se člověk stal takovým jako on, pak se musí konkrétně projevit jako jeho účast na tomto "pro". Potom být křesťanem musí znamenat stárou paschu ve smyslu přechodu z bytí pro sebe do bytí pro všechny navzájem.

Tím se nyní můžeme vrátit k vlastní tísnivé otázce: Proč je člověk vlastně křesťanem? Na to nyní můžeme odpovědět: Plnou službu výslovné účasti v církvi neposkytují sice všichni, je však poskytována pro všechny. Lidstvo žije z toho, že existuje tato služba. Myslím, že by bylo možno vyjádřit tuto myšlenku naprosto konkrétně sociologicko-historickou úvahou: Kdyby už nebyla církev, kdyby už v církvi nebyli lidé,

kteří se vydávají s plnou vážností víry, vypadal by svět jinak. Kdyby vyhasla víra křesťanů - to můžeme říci bez přehánění - skutečně by se "nebe zřítilo" na svět. Důsledkem by nebylo jeho osvobození, nýbrž jeho zničení. Od Möhlera pocházejí tato krásná slova: "Bez Písma bychom byli připraveni o osobitou formu Ježíšových řečí: nevěděli bychom, jak Bohočlověk mluvil, a já si myslím, že už bych nechtěl žít, kdybych ho už neslyšel mluvit". Když tuto myšlenku pozměníme, můžeme směle dodat: Nechtělo by se mi žít, kdyby neexistoval malý houf věřících, církev. Musíme ovšem doplnit: Nemohli bychom už žít, kdyby tomu tak bylo.

Vraťme se k jádru otázky. Křesťanem se člověk nestává pro sebe, nýbrž pro druhé. Nebo spíše: jsme křesťany pro sebe, jen jsme-li jimi pro druhé. Být křesťanem je apel na velkomyslnost člověka, na jeho velkodušnost, že je ochoten kráčet dějinami světa s Šimonem z Kyrény pod křížem Ježíše Krista ... Křesťan nebude břemeno požadavku, které je na něho vloženo, se závistivým pošilháváním srovnávat s mnohem menším /vždy zdánlivě/ břemenem těch, o nichž si myslí, že také přijdou do nebe, nýbrž chopí se svého úkolu s veselou myslí ... Tato služba není pro něho velká snáď proto, že on bude zachráněn a druzí zavrženi /to by byl postoj závistivého bratra nebo dělníků první hodiny/, nýbrž protože skrze něho budou sachráněni také druzí.

To nás přivádí k poslední poznámce, kterou se zase dostáváme k začátku. Fenomén církve se stává ^{v naší} stále nepatrnějším v celku kosmu. Chápeme-li církev podle toho, co tu bylo řečeno, nemusíme se divit této její nepatrnosti ve světě - ta byla ostatně v Písmu vícekrát předpověděna /srov. např. Zj 13,3.8.13n/. Aby církev mohla být záchranou všech, nemusí být všichni viditelně v jejích hranicích. Spíš je její podstatou následování Pastýře, který vzal na svá ramena celé lidstvo, být houfem těch nemnohých, skrze něž chce Bůh zachránit mnohé. Církev není všechno, ale je pro všechny. Církev je projevem toho, že Bůh vytváří dějiny ve vzájemné závislosti lidí, v zapojení na Krista. Yves Congar sledoval tuto myšlenku v celé bibli a našel v ní - bez přestání přítomný princip "pars pro toto", tj. "menšiny ve službě většiny". Ukazuje, jak málo bible cení kvantitativní hledisko věcí, což projevuje zvláště v tom, že nemá ve vážnosti statistiku. Cituje slova Gustava Thibona: "Každý řád přesahující vůči jinému řádu se může do toho jiného řádu zapojit jen v podobě nekonečně malého" - tento kosmický zákon je rovněž zákonem dějin a "dějin spásy"; znovu potvrzuje všechno to, o čem jsme právě uvažovali.

Občas byly tyto úvahy chápány špatně, jako by tím byla prohlášena za zbytečnou misie, jako by bylo možno říci: "Když zastoupení, proč ještě misie?" Přístup ke smyslu misie se mi zdá být fakticky zatarašen, jestliže jsou prohlašována za cestu spásy jiná náboženství jako taková. Proti této představě jsme se však právě postavili tím, co jsme uvedli. /Tím přirozeně není vyloučeno, že různá náboženství slouží různým způsobem pohybu směrem k víře, naději a lásce, a že tak mohou "obsahovat spásu"; v tom případě směřují k jádru křesťanství. Budeme se však vyhýbat mluvení o "náboženstvích" vůbec, neboť nejsou stejného druhu./ Je ovšem třeba přiznat, že z toho, co bylo dosud řečeno, nevyplývá odůvodnění misie; týká se jiného problému, který je komplementární k problému misie. Jinak vyjádřeno: co jsme dosud řekli, není odůvodněním misie, ale otevírá cestu k misijnímu příkazu.

Pokusme se tuto vnitřní otevřenost poznat ještě poněkud zřetelněji. Řekli jsme, že církev není okruh zachráněných existující pro sebe, kolem něhož by žili odsouzení, je spíše ze své podstaty pro ostatní, je to veličina otevřená vůči ostatním. Tím ale, věcně vzato, jsme se octli u myšlenky misie: Ta je prostě nutným výrazem toho "pro", té otevřenosti, která co nejhluběji určuje církev podle Krista. Jako znamení božské lásky, oné vzájemnosti, díky které jsou dějiny zachrá-

něny a přiváděny k Bohu, nesmí být církev esoterickým kroužkem, nýbrž je to v podstatě otevřený prostor.

Můžeme si tu připomenout u Pseudodionysia zvlášť důrazně formulovanou myšlenku, která se pak stala drahou celé scholastice: Bonum est diffusivum sui - Dobro se musí rozlévat, chtít se sdělovat patří s vnitřní nutností k dobru jako takovému. Tím se chce naznačit především bytostná Boží otevřenost: Bůh jako osobní dobro je současně sdělování se, přetékání, překračování sebe, sebedarování. Tato věta mimoto platí pro všechno, co od něho, Dobra, existuje jako dobré. Také církev se může naplňovat jen v "diffundere", ve sdělování, v misionářském překračování sebe. Církev je dynamická veličina, zůstává věrná smyslu své existence a plní svůj úkol jen tehdy, když si darované poslání neponechává jen pro sebe, nýbrž je dále vnáší do lidstva. Obraznou řečí synoptiků by bylo možno totéž vyjádřit takto: Misie je projevem božské pohostinnosti; je vycházením posílů, kteří přinášejí světu pozvánku na božskou svatební hostinu. Ustavičně dále předávat toto pozvání patří nezbytně ke spásné službě církve; i když ví, že Boží milosrdenství je bez hranic, platí pro ni slovo: "Běda mi, kdybych nehlásal evangelium" /1 Kor 9,16/. Služba spojená s evangeliem je pro ni nutností té lásky /2 Kor 5,14/, z níž vychází a jíž sloužit je její jediné oprávnění.

Z knihy Das neue Volk Gottes, Düsseldorf 1969. Přetištěno v souboru autorových statí Glaube - Erneuerung - Hoffnung. Theologisches Nachdenken über die heutige Situation der Kirche, St. Benno-Verlag, Leipzig 1981, s./180-/ 198-202; tam najde zájemce autorovy poznámky pod čarou.

ODHODLÁNÍ K STRÍZLIVÉ LÁSCĚ K CÍRKVI

Karl Lehmann

Proč zůstat v církvi?

Budiž nám dovoleno vrhnout poslední, diskrétní pohled na církev. Musíme se naučit milovat tuto církev. Jenže - nezažili jsme u ní příliš zklamání a pohoršení? "Proč tedy zůstat? Proto, že v tomto společenství víry můžeme navzdory všemu kladně přijmout, spolu kriticky i solidárně, velké dějiny, z nichž s tolika jinými žijeme ... Protože jsme tady, při všech mocných námitkách, skrze tázání Odkud a Kam, Proč a K čemu je člověk na zemi, našli duševní domov, k němuž bychom se nechtěli obrátit zády stejně jako třeba k demokracii, která je svým způsobem neméně zneužívána a hanobena" /Hans Küng, Christ sein, München 1974, 512/.

Toto hledisko je důležité a poukazuje na těžko přecenitelný význam všech způsobů vznikání náboženského společenství. Musíme však nepochybně udělat ještě další krok: Křesťan zůstává v církvi, protože to není jen lidská instituce, nýbrž církev Pánova. Jinak řečeno: Zůstávám v církvi, protože navzdory všem zklamáním zakouším, že je to církev Pána. Příliš jsme si navykli vidět církev jako náš podnik, na který jsme hrdí nebo za který se stydíme. Protože umíme skoro všechno udělat a vyrobit, uvažujeme i o církvi do velké míry v perspektivě dostupné lidskému důmyslu. Ale tak to není, církev je především dějinné místo, na němž se rozzařuje neodůvodnitelná láska Boha k člověku na tváři Ježíše Krista.

Osobní křesťanství a církev

Teprve když za jednorozměrnou fasádou "instituce" znovu objevíme Ježíše Krista jako jediného Pána církve, znovu prožijeme i vnitřní spojitost křesťanského bytí a církve. "Ať se v církvi vyskytuje nebo může vyskytnout sebevíc nevěrnosti, ať je velice pravda, že se ona potřebuje stále znovu poměřovat Ježíšem Kristem, přesto nakonec neexistuje protiklad Krista a církve. Právě v církvi zůstává Kristus živý přes časový odstup dějin, dnes k nám mluví, dnes je s námi jako náš Mistr a Pán, jako náš bratr, který nás spojuje v bratrství a sesterství. Když nám církev, ona jediná, dává Ježíše Krista, nechává ho žít přítomného ve světě, vírou a modlitbou lidí ho v každé době znova rodí, dává tím lidstvu světlo, oporu a míru, bez nichž bychom si je nemohli představit. Kdo chce žít Ježíše Krista přítomného ve světě, nenajde ho proti církvi, ale jen v ní" /Joseph Ratzinger, Warum ich noch in der Kirche bin, v: Zwei Plädoyers, München 1971, 69/.

Věříme spolu

Tyto perspektivy vedou k dalšímu poznání: Věřit nemůže člověk sám, ale jen ve společenství. Víra je svou podstatou síla sjednocení. Právzor víry a církve je letniční událost, zázrak porozumění, který se udál mezi lidmi svým původem, jazykem, vzděláním, rasou a kulturou navzájem cizími. Víra není živá, jestliže nestrhává takové dělící stěny mezi lidmi. V tom smyslu existuje víra jen jako církevní víra. Tak se stává také zřetelnějším to, že nepřijímáme víru na základě vlastní fantazie nebo založení, nýbrž že důvod věření nás předchází. Víru jsem přijal od druhých a prožívám ji s druhými a pro druhé. To je také jediná možnost uchovat svou víru neporušenou, když se zařadím do společenství věřících, nabídnu mu své možnosti a síly, čerpám výměnou z jejich života a tak se jím nechávám vázat.

Instituční formy pomáhají

To jde tak daleko, že se držím také institučních forem víry - ovšem ne bez kritického uvažování - protože vím, že by moje ochota a moje osobní spontánnost mohla být za jistých okolností velmi svévolná a náladová. Každé charisma, má-li svou sílu v běžném životě, potřebuje se osvědčit i v institučních formách, ve správně pochopené, dobré "obvyklostí" života. Církev může být jen odkazem na Krista. To si nemůže opatřit nikdo sám pro sebe. Přesto má každý svou milost. S ní se ale nesmí izolovat, nýbrž musí se otevřít vůči většímu celku. Zcela zvláštní druh jednoty v mnohosti svědků víry patří k nezczitelnému jádru církve.

Experiment lásky k církvi

Takže velmi záleží i na tom, jakýma očima se člověk na církev dívá. Bez určité dávky lásky nic na církvi nevidíme. Staří věděli, že k poznání duševních obsahů je potřebná také "sympatie". Chce-li člověk plně poznat nějakou osobní skutečnost, musí se poznání a chtění, vidění a láska sdružit do důvěrné jednoty. Existuje samozřejmě i falešná, krátkozraká "láska" k církvi, která nepostřehne vlastní meze a ohrožení. Je tomu zde podobně jako vůbec v mezilidských vztazích. Kdo od začátku stojí jen o jistotu, tomu ujde svoboda lásky. "Kdo neudělá aspoň nějaký experiment s vírou, s církvi, kdo to nezkusí pozitivně, kdo nerisikuje podívat se očima lásky, ten se jen pohoršuje. Odhodlání k lásce je předpoklad víry. Když se toho odvážíme, nepotřebujeme skrývat žádnou temnou stránku církve. Ale přitom člověk objeví, že ty stíny nejsou na ní to jediné. Objeví, že vedle církevních dějin skandálů jsou i jiné církevní dějiny, dějiny osvobozující moci víry, která se plodně osvědčila v průběhu všech století tak velikými postavami, jako je Augustin, František z Assisi, Vincenc de Paul, Jan XXIII." /J. Ratzinger, Warum ich noch in der Kirche bin, 73/.

Příliš velký ideál?

K našim úvahám by se mohlo přidružit pokušení velice vysokého a nedosažitelného ideálu, který pak ve všednosti života zdaleka nesplní očekávání a místo hlubší identifikace vyvolá ještě více emigrace, rezignace a frustrace. To by bylo poslední a nejhlubší zklamání naděje. Proto musíme nakonec promluvit o něčem, na co se dnes dost zapomíná, totiž o utrpení z církve, ba o pohoršení církve. Chci hned předem zformulovat své základní přesvědčení: Ani v církvi neexistuje velká láska bez utrpení. Jen ten, kdo přijme omezenou a hříšnou realitu nás lidí i církve a postupně si ji protrpí, dokáže si zachovat původní lásku. Ta však zůstane, jen když poroste. I tady platí, že kdo zůstane stát, couvá.

Příznání slabosti

Čím radikálněji se prožívá církev ve svém původu z Ježíše Krista, tím více se vyjevují do hloubky její slabosti. Snad právě zde by naše chápání církve potřebovalo hlubší teologický vhled. My křesťané jsme ztratili vášnivou lásku k církvi a s ní i horlivou péči o její čistotu. Čím radikálněji chce tato horlivost očistit humno Božího domu od všeho smetí, tím ohleduplnější a milosrdnější je kritika církve, živěná vírou. "Musíme se učit snášet církev. Vůči církvi se někdy chováme jako děti, které dospěly let poznání a přišly na slabosti svých rodičů. Jsme sami vědoucí a smutní. Ale jestliže má naše dětská víra dozrát, musíme to břemeno unést. Tato církev, tak jak je a žije a v mnoha svých údech odumírá, je a zůstává i pro nás zkouškou víry, trápením, ohromením, palčivou starostí. Může se stát nebezpečím pro víru, protože my všichni jsme v pokušení přát si jí duchovněji, přitažlivěji, působivěji, více strhující - a dnes už se zase začíná uvádět na scénu prastará přízračná hra o církvi čistého ducha, která prochází stoletími od Montana až k Janseniovi a až ke komůrce našeho srdce. Je to dábelké pokušení, chtít naplnit Boží království už zde na zemi, nadchnout se pouze pro slavného Mesiáše a vlastní selhání přesunout do chvalozpěvu na církev duchovních lidí, nebo na církev úspěšnou ve světě, nebo církev s viditelnými pokroky a schopnou konkurence s jinými náboženskými společnostmi" /Hugo Rahner, Die Kirche, Kraft Gottes in menschlicher Schwäche, Freiburg i.Br. 1957, 13/. Máme v sobě tolik smutku, rozmrzelosti, frustrace a je tolik odchodů z církve v neposlední řadě z toho důvodu, že je tak málo trvalé a hloubkové církevní reformy. Taková je samozřejmě možná jen tehdy, je-li trvalá a proti všem obtížím života z duchovních kořenů. Kdo nežije ze zdrojů víry, hází flintu do žita, když se vynoří první obtíže.

Zkouška pevnosti vůči evangeliu

Takový pohled nesmí znamenat jakékoli zlehčování zla a hřešení v církvi a ve světě. Nijak nezabranuje, aby se projevila nezkrácená poslušnost evangeliu v církvi. Věrnost evangeliu "sine glossa" bez obratného glosování a komentování, bez mudrování a překrucování, jak důrazně vyjadřuje svatý František z Assisi své vlastní poslání.

Ke křesťanskému poslání náleží zastávání nezkráceného evangelia a poslušně trpělivé setrvávání v konkrétní církvi. To je ukřižovaná láska k církvi, a taková nese plody.

Každý, kdo chce opravdu následovat Krista a bolestně zakouší realitu církve, zná tuto zkoušku pevnosti; té se nelze vyhnout. Proto při vši identifikaci s církvi se vyskytují prvky bolestného rozpolcení a neidentifikace. Kdo není připraven unést tento základní konflikt víry, ten nakonec jen dokazuje, že zaokrouhlenou identitu svého já bere vážněji než poslání, které mu je určeno. Utíká před riziky spojenými s úkolem v církvi, když se mu člověk dá k dispozici bez sebe-

šetření a přecitlivělosti. Neboť jen touto cestou utrpení a kříže je možné oživit i v církvi ztlumené nebo zdeformované evangelium.

Kdo hodí první kámen?

Tyto požadavky se pochopí snadněji, když započítáme i vlastní prostřednost a hříšnost. Kdo chce hodit první kámen na nevěrnou církev? "Samozřejmě má toto společenství víry, nazývané církví, vzhledem k nutnosti lidského sdružování a podle Boží a Ježíšovy vůle své společenské struktury, své úřady, své měnlivé a často lidskou omezeností, vinou a rozpolceností zatížené dějiny. Ale pro toho, kdo skutečně ví, oč nakonec v tomto společenství víry jde, totiž o Boha v Ježíši Kristu, ten umí pokojně snášet toto společenství víry složené z lidí, kteří i jako církve jsou vždycky na cestě od viny k odpuštění. Ví, že i on sám vnáší svou omezenost a vinu do tohoto společenství v Kristu a s Kristem. Pro něho není ani všechno pchoršení církve větší a nesnesitelnější, než vina, zmatky a omezenost, jež se vyskytují v lidských dějinách. Zařadí se pokorně do společenství těchto věřících, kteří putují temnotou tohoto světa vstříc věčnému světlu. Ví, že je Bohu nejbliž, jestliže s trpělivostí, ochotou odpouštět a nadějí je a zůstává blízko lidem, tedy také lidem církve" /Karl Rahner, Glaubensmitte - Lebensmitte, v: Geist und Leben, 1973, 246/.

Tím se dostáváme k přiznání vlastní chudoby a slabosti. Teprve když je uznáme, probudí nás Bůh k novému životu. Tak ryzí osobnost jak Magdaléine Delbrêlová, jedinečná svou neobyčejnou jasnozřivostí a šíleně smělou odvahou, uhodila hřebíček na hlavičku, když napsala: "Jestliže náš křesťanský život zůstává povšechně vzato tak neschopný proniknout svět a přemoci jeho nepřátelské síly, je to proto, že to není beze zbytku a výlučně křesťanský život. Jestliže se náš křesťanský život při svém nasazení ve světě často tříští, pozbývá rovnováhy nebo ztrácí podobu, jestliže se nadnormálně opotřebovává, pak proto, že to není beze zbytku a výlučně křesťanský život" /M. Delbrêl, Gebet in einem weltlichen Leben, Einsiedeln 1964, 100/.

Závěr

V těchto úvahách jsme mluvili o novém odhodlání být církví. To se však získá jen tehdy, jestliže jsme připraveni i k utrpení v církvi a z církve. To v sobě zahrnuje v první řadě přiznání vlastní slabosti. Mnohá reformní hnutí ztroskotala patrně na tom, že to odmítla. Dopředu nese a hýbe jenom naděje, která nezamlčuje kříž. Jen tato víra může přemoci svět: Naděje proti vší naději. Jí se žije i církev. Dokud žije, je církev vždy oboje: zklamání i naděje. Zklamání, neboť nestácíme dostát Kristovu úkolu, naděje, protože nás uprostřed našich selhání nese někdo jiný. Bůh je větší než naše srčce.

Poslední kapitola z knihy Neuer Mut zum Kirchesein, Herder 1982. Autor patří k teologickému středu, nyní je diecézním biskupem v Mohuči.

B Ý T K Ř E S Ť A N E M M I M O C Í R K E V ?

Setkávám se s lidmi, kteří byli osloveni četbou bible a chtějí se ode mne více dovědět o křesťanství a jeho tradici. Při počátečním nadšení, s nímž se upřímně rozhodli následovat našeho Pána, narážejí na konkrétní podobu církve, která - ruku na srdce - není v dané chvíli nejpřitažlivější. Vzbuzuje u nich ve svém vnějším oficiálním projevu spíše odpor než sympatie. Kladou si otázku, zda vůbec do ní vstoupit. Přicházejí též jiní, kteří sice do církve patří, ale vedou sami se sebou i s druhými vášnivé spory, zda zůstat či opustit a očistit se tak

od balastu církevních formalit. Prohlubuje se v nich rozpolcenost z poznání, že atmosféra církevního prostředí je dusí a tlumí v nich elán a osobní iniciativu. Místo povzbuzení k vřelému osobnímu nasazení do služeb Božího království dostávají doporučení být opatrní a zdrženliví, začasť slepě poslušní svých vůdců, kteří přece z prostého faktu svého vůdčího postavení lépe rozumějí tomu, co je třeba činit nebo čeho se zdržet. Prostor pro skutečný, živý dialog se zužuje do uposlechnutí stroze nařízených příkazů a zákazů, které se pohybují v abstraktní rovině, jež se nedotýká životní situace těch, kteří se jimi mají řídit. Pravdy víry jsou jim předkládány doktrinálně, ideologizovaně, v polemickém tónu a příliš jednostranně. Nebere se přitom zřetel na dobovou podmíněnost vyjádření jejich nezaměnitelného obsahu. Tito lidé bolestně pocítují, že takřka neexistuje spojení mezi základnou a církevním vedením. Stávají se trpnými přijímateli rozhodnutí svých nestatečných pastýřů, vedených rozličnými motivy a ohledy. Nepraktikuje se konzultace laiků při důležitých a zásadních rozhodnutích. Různá rozhodnutí vynesena od jednacího stolu si činí nárok stávat se samozvanou strážkyní nitra podřízených věřících až do absurdních drobností, přičemž opomíjejí povinnost reagovat na složitou a mnohotvárnou situaci různých kulturních, sociálních a politických struktur, v nichž se církev nachází. Otevřené vyslovení vlastního pohledu víry se setkává s nepochopením a podezíravým nařčením z bludu. Těmto bratřím a sestrám se může církev jevit jako dobře zavedená instituce, která sice nemá vůdčí postavení ve společnosti a musí se potýkat s různými jí zaviněnými i nezaviněnými nezdary a trpět naschválý ze strany mocných, ale zároveň je jimi respektována a v pasívní zabydlenosti v tomto světě ponechána sobě k pokojnému přežívání.

Nehodlám vypisovat i jiné uváděné nešvary, jež jsou pro zapálené Ježíšovy následovníky v církvi i mimo ni pohoršením. Uvedené námítky a výtky na adresu katolické církve /situaci v jiných církvích znám povrchně a nejsem kompetentní o ní psát, i když si nedělám iluze/, jež slyším a s nimiž jsem konfrontován, nelze v žádném případě generalizovat, nicméně tyto tendence skrytě či zjevně působí a jsou věrohodné hlásání evangelia světu stálým ohrožením. Záměrně neuvádím přístup některých, kteří necítí v církvi zázemí z důvodů tradicionalistických nebo osobní vlažnosti, maskované zdánlivou objektivností.

Lidé uchvácení evangelijní zvěstí argumentují následovně: Nepotřebujeme přece při čtení a výkladu bible jako prostředníci církev, která se svými předpisy a zákazy stává brzdou našeho rozletu a staví se na místo autority samotného evangelia. Jsme povoláni a vyzváni naslouchat přímo znamením doby a ne omezit svůj životní obzor na to, co se smí a nesmí. Ježíš nezaložil instituci, pouze povolával jednotlivce k následování. - Jak na tyto argumenty odpovědět? Pokusím se neuměle postavit uvedené oprávněné pocity a přesvědčení do širších teologických souvislostí a tak napomoci žádané orientaci, jak to činím v praxi.

1. Apoštolové prožili po Ježíšově ukřižování zásadní životní obrácení, které zcela změnilo jejich obzory a vztah k Bohu. Tuto hlubokou změnu smýšlení zakusili jako nezasloužený dar živého Pána, který je zve a nadále povolává na cestu vytyčenou jeho slovy a činy, kterým před jeho ukřižováním nerozuměli. Bůh se k němu přihlásil a dal mu za pravdu. Pán žije, on je Kristus, Mesiáš. Rozšiřují tuto radostnou zvěst plnou naděje do světa. Zakládají křesťanské obce, které svoje poznání a víru v Ježíše skrze hlásání vyjadřují rozmanitě a mnohotvárně. Svoji reflexi víry jako odpovědi na zvěstované slovo o živém Pánu zaznamenávají v různých spisech, jejichž výběrem byl později vytvořen kánon knih - Nový zákon, který se stal rozhodujícím kritériem a normou v církvi a pro církev. Bibli tudíž nelze odloučit od církevního prostředí, v němž vznikla. Církev samozřejmě musí být stále stavěna pod Boží slovo, které v bibli je zaznamenáno, a podle toho se obnovovat v Ježíšově duchu, protože podléhá pokušením zapírat a opouštět Ježíšovy nároky už od samého počátku, jak o tom svědčí samotné Písmo.

2. Evangelijní zvěst jsme přijali "ze slyšení", tedy skrze slovo, které je základním a nejsrozumitelnějším komunikačním prostředkem mezi lidmi. Proto k přijetí a prohlubování víry v Ježíše nutně potřebujeme druhé, v jejichž hlásání k nám přichází živý Pán. Teprve ve společenství slova a stolu se plně realizují Ježíšova zaslíbení o jeho přítomnosti, jeho odpuštění a pomoci na cestě za ním.

Tyto základní teologické důvody mohou být podpořeny dalšími:

3. Víra je tak závažnou osobní záležitostí, že zcela určuje náš poměr k životu, k druhým i ke všemu stvořenému. Na své životní pouti ovšem váháme, tápeme, kolísáme, jsme všelijak znejistováni a mateni. Víru a její nároky pocítujeme jako břemeno. Nestací, abychom pouze setrvali na nastoupené cestě, ale k zdolání mnoha nástrah si potřebujeme mnohé vyjasnit a uvědomit. To se děje jednak niternou meditací, četbou, modlitbou, jednak hovorem o víře s druhými, s nimiž si sdělujeme své zkušenosti. Jsme vyzváni stále svědčit a vydávat se, a to nezbytně předpokládá naslouchání a pokoru přijímat, abychom rozeznali znamení času. Opět z jiného úhlu se dostáváme ke společenství víry.

4. "Je obtížné pro člověka být sám." To platí i o společenství víry. Proč nepřijmout nabízený dar společenství strachujících se a klopytajících, ale zároveň Pánovým slovem ujišťovaných a povzbuzovaných, že je s nimi a že vše je v jeho rukou.

5. Mnozí říkají: Boží království se děje tam, kde se prosazují vztahy vydávající se lásky. Záleží jen na činech, ne na slovech, a k tomu nepotřebujeme druhé, protože žijeme svoji konkrétní situaci; nikdo za nás nemůže rozhodovat. Zodpovědnost musíme vzít na sebe, ne ji svalovat na autority. To je hluboká pravda, ale jen poloviční. Je podstatné svědčit svými činy, ale zároveň bychom jimi měli poukazovat zjevně na zdroj, odkud k nim čerpáme sílu, a tím zvěstovat, že jsme stále nezaslouženě obdarovávaní. Zabráníme prisuzování zásluh sobě a umožníme setkání druhých s Pánem, kterého jsme sami poznali a přijali skrze společenství s druhými.

6. Pokud jsme údy církve, bereme na sebe odpovědnost za pohoršení, která působí. Nehledáme příčiny jen mimo sebe, ale nutí nás to hledat je i v sobě. Proměny lze dosahovat zevnitř, když nalezneme odvahu obnovovat sebe i církevní obec, do níž patříme, v Ježíšově duchu. K tomu máme možností dost a nemůžeme se na nic vymlouvat. Žádná, byť sebelepší myšlená reforma přicházející zvenčí nemůže mít potřebný účinek. Postavit se mimo je snadnější, ale nepřesvědčivé. Je to útek od úkolu, který nebude nikdy dokonán, a v tom je inspirující náboj.

Ježíš po nás nežádá gigantické poslání na vše stačit sám a být ve všem sám. Dal nám svým životem příklad, co pro něho znamenalo společenství lidí, přestože podle evangelijních svědectví nevykazovali obzvláště osobní kvality. Opravdovost našeho smýšlení se projeví i v tom, zda dokážeme snášet a pokorně přijímat společenství ve víře nám nepřijemných a selhávajících bratrů a sester. Ohnivě mluvit a horlit mimo tyto konkrétní vazby může znamenat obcházet Pánovo pozvání k našemu osobnímu růstu a přiblížení se mu.

- v -

! JSEM NORMÁLNÍ KATOLÍK, kněz a jezuita, pro něhož je příslušnost k církvi
! podstatná složka jeho vztahu k Bohu samému v lásce, víře a naději. Při
! stupidní otázce, z jakého důvodu ještě zůstávám v církvi, se mi obrací
! žaludek.

! Karl Rahner

KŘESŤAN V SOUČASNÉM SVĚTĚ

Jan Evangelista Urban.

Pro křesťana má křesťanství znamenat mnohem více než pouze osobní spásu nebo jen spásu jeho blízkého okruhu. Pravíme "pouze" a "jen" a myslíme, že má křesťanství mít ne-li širší činnost, tedy jistě širší zájem a širší orientaci.

Vědomí a poznání této skutečnosti se týká, jak uvidíme, jeho osoby i jeho užší činnosti a dává jí značně jinou povahu, než má při úzkém rozhledu.

Poznat situaci křesťanství v současném světě, věcně se s ní vypořádat a rozumět jí je mimořádně důležité pro vlastní víru i pro osoby kolem každého křesťana, a zvláště apoštola. Neboť naší povinností je nejen stát proti bezbožeckému světu a důsledkům nevěry, ale také vzít na vědomí skutečný stav světa tak, jak je a jak být nemá, a nabýt k němu řádný postoj. Jinak žije křesťan v klamu/a to je proti pravdě a "pravda vás osvobodí", Jan 8,32/ nebo v pohodlném sobectví /a to je proti "vše at se děje k budování", 1 Kor 1,26/.

1. Především jde o vyjasnění některých základních vztahů a mínění, které působí věřícím obavy, otřesy, zklamání, nejistotu.

Patří sem např. otázka, proč Bůh tvoří tolik lidí, z nichž většina by nebyla spasena, protože nikdy nepoznali a nepoznají katolickou víru. Jak se srovnává s Boží správedlností a dobrotou, že nebude spasen ten, kdo bez vlastní viny o Kristu neví.

Patří sem stále určitěji skutečnost, že ve světě víra upadá, že je stále méně věřících křesťanů a že se veřejný život stává stále cizejší Bohu a Kristu, že se Kristus stává stále více zájmovou záležitostí malé části lidstva a vůbec neovlivňuje ani soukromý ani veřejný život. Proč se Kristus vtělil a zjevil, když pomalu - nebo snad i rychle - ubývá ve světě vědomí o něm? Jak se může svět vyvíjet bez ohledu na strašný fakt vtělení a umučení Boha?

To jsou pro mnohé lidi otřásající děje a zjištění, protože odporují očekávání a dosavadním představám o místě křesťanství ve stvoření, ve světě. V tomto pojednání se chceme zabývat skutečností, že dnes ubývá jak počet, tak vliv křesťanů, a chceme odpovědět na otázku, jak se tato skutečnost srovnává s absolutními nároky a právy Boha, Krista a církve.

Velmi mnoho křesťanů totiž žije v přesvědčení, že s vývojem světa a lidstva se bude víra Kristova vždy více šířit a že jednou konečně ovládne všechno lidstvo. Že cílem církve je naplnit lidstvo jak v soukromém, tak i ve veřejném životě dokonalou vírou a zákonem Kristovým. Že to tak být má, a tedy bude, a není-li, jak to může Bůh připouštět? Nejde svět vlastně docela jinak, než učí víra? Což církev nečeká, že bude "jeden ovčinec a jeden pastýř" /Jan 10,16/? Jak se postaví věřící křesťan k těmto skutečnostem? Není pochyby, že existují a že je třeba se s nimi vypořádat. Není možné ani je popřít, ani opustit víru.

2. V tomto dilematu je hlavní otázkou toto: je toto očekávání opravdu obsaženo ve víře? O tom tedy přemýšlejme!

Odpověď je třeba hledat především v evangeliu, ve slovech Krista Pána. A již tu zjistíme pravý opak očekávané faktické univerzálnosti křesťanství:

"Budete v nenávisti u všech" /Mt 10,22; Mk 13,13; Lk 21,17/.

"Nedivte se, jestli vás svět nenávidí" /1. Jan 3,13/.

"Blahoslavení jste, budou-li vás lidé nenávidět" /Lk 22/.

"Jestli vás svět nenávidí, mne dříve měl v nenávisti" /Jan 15,18/.
"Jestli mne pronásledovali, i vás budou pronásledovat" /Jan 15,20/.

Celé Zjevení sv. Jana připravuje církve na pronásledování v mnoha etapách a je z něho zřejmo, že vítězství /Jeruzalém/ přijde až na věčnosti. Jeden ovčinec neznamena všechno lidstvo, nýbrž právě jen "jeden", třeba i malý.

Z toho možno usoudit: Křesťanství je předpověděno pronásledování, tedy ne vítězství na tomto světě nebo obrácení všeho lidstva. V Písmech o tom není náznak.

Slova Páně: "Důvěřujte, já jsem přemohl svět" /Jan 16,33/ a "to je vítězství, které přemáhá svět, víra naše" /1 Jan 5,4/ asi znamenají vítězství mravní nebo vítězství nad lží a zlem, ne na počet, ne vítězství mocenské, jak je zřejmo i ve stejném znění i smyslu u sv. Jana 5,4-5. Na mnoha místech je naproti tomu předpověděno pronásledování od světa.

Když tedy pronásledování, tedy nikoli přijetí Krista. Kdyby se zdálo, že tyto mnohé předpovědi platí jen pro dobu apoštolskou - jak se asi křesťané domnívali v době mocenského vzrůstu církve - pak je nám dnes jasnější, že pronásledování patří ke křesťanství tak podstatně, že je jeho údělem provždy, protože jeho zdroj, lidská povaha, je stále stejná.

V celku tedy řekněme, že

1. je zaručená pravda, že církve bude existovat do konce světa,
2. že však tím není řečeno, že všechno lidstvo nebo převážná část uvěří v Krista,
3. že budou údobí, kdy bude církve velmi malá,
4. že o její velikosti nemáme teologicky jisté předpovědi.

A když nemáme takové předpovědi, je nutné přijímat o tom jistotu odjinud, kde je. A to je v tom, co se děje. Dějinné skutečnosti ukazují, jak Bůh řídí dějiny svého království na zemi. Máme tedy přijmout toto faktum jako Bohem řízené, a ne jako něco, co být nemusí, nebo nemá.

Zdá se nám, že by tomu tak nemělo být. Že dílo Boží by se mělo dařit a růst, rozmáhát se. Ale proti skutečnosti, která se děje, nemáme právo se bouřit nebo se jí nedůvěřivě divit, protože řízení světa a lidstva je jiné, než si přejí lidské představy o zdaru.

Jsou totiž asi takovéto druhy událostí, příznaků, výsledků:

něco má být a musí se stát, např. přírodní vývoj, vzrůst apod.,
něco být má a nemusí se stát, např. nějaký dobrý čin,
něco být nemá a nemusí se stát, nějaký zlý čin,
něco být nemá a musí se stát, např. existence náklonnosti ke hříchu apod.

Ačkoli tedy víra nemá upadat a mizet, přece je ze skutečného dění vidět, že ač tomu tak být nemá, přece se tak stát musí, protože Bůh tak řídí dějiny lidstva. Někdo řekne: Jak víme, že to být musí? Odpověď: Věřím-li v Boha, tedy vím, že kdyby tak být nemuselo, tedy tak nebude.

Závěr je jasný: křesťanství /církve/ nemusí být vždy, ani snad nakonec, všeobecné, svět nemusí být křesťanský. Ale v Písmu se rovněž říká, že křesťanství bude hlášáno po všem světě. "Kdekoliv bude hlášáno toto evangelium po celém světě" /Mt 26,13/. "Jdouce do celého světa ..." /Mt 28; Mk 16,15/. "... a bude trvat do konce světa" "Hle, já jsem s vámi ... až do konce světa" /Mt 28,20 a jinde/. Bude hlášáno všude a často bude v menšině. Bude tedy všude, ale ne vždy a snad nikdy náboženstvím všech lidí.

3. A z toho plynou mnohé důsledky:

především není třeba a ani není na místě se lekat náboženského úpadku, protože když tak podle proroctví Kristových musí být, nemá si věřící přát jiný průběh, lidsky příjemnější.

Dále: nejde zcela zřejmě o počet věřících, nýbrž o obrácení těch, které Bůh omilostnil, povolal a přivedl do církve, bez ohledu na jejich počet. Je tedy třeba dbát na opravdové obrácení člověka k pravé a plné víře a k životu podle vůle Kristovy, a ne na jejich množství.

Neboť jde o záležitost vnitřního osobního obrácení. Velmi snadno, ano velmi často se stane, že obrácení jednoho člověka k plné osobní víře a přesvědčení je daleko cennější, významnější pro slávu Boha, než časté přijímání a pobožnosti věřících v katolickém prostředí, kde jejich pobožnost je nesena okolním veřejným míněním, zvykem a vlivem a nikoli osobním rozhodnutím, kdežto u jedince, který se oddá Kristu v prostředí nevěreckém, jde vskutku o záležitost teologickou a ne o psychologickou a sociologickou. /Kritérium: oslava Boha, ne lidský úspěch./

Dále: není správný závěr, že musí-li náboženství občas upadat do stále mizivější existence, je zbytečné se starat o jeho udržování nebo šíření. Neboť není-li nutno, aby bylo všeobecným a vládnoucím, je nutno, aby byli získáni ti, kteří je mají slyšet. Mezi zoufalým poznáním a ulekáním zjištěním o náboženském úpadku a marnosti snah o jeho vítězství /např. kulturní, politické, sociální, mravní/ stojí uprostřed vědomí, že církev musí být diasporou. Neboť vítězství křesťanství není v dějinném postupu a vývoji, nýbrž v přímém zásahu Boha k poslednímu soudu. Toto "musí" je teologicky stanoveno v Písmě. /Je věcí božsky osobní./ A apoštol musí počítat s tím, že nemůže všechny obrátit a že nemusí zvítězit, když se domnívá, že tomu mělo být.

Dále: protože tedy je a asi /na dlouho, ne-li do konce/ bude církev sice všude, ale vždy diasporou, bude také vždy méně činitelů, které by jí pomáhaly, jako veřejné mínění, napřobovací pud, zvyk, výchova prostředím, veřejná zařízení a vyučování náboženství, podpory a ochrana církve a jejích institucí, velká církevní zařízení /jako univerzity, ústavy, katedrály/. Bude naopak mizet z očí lidí a nebude už ani pronásledována, protože by investice na pronásledování byly vyšší než na žádoucí umlčení a potření náboženství. A přece právě tehdy bude opravdu věřící, a ne agitátor, vědět, a bude to i zakoušet, že vítězí právě ne okolí a zvyk, ale že proti němu a bez něho vítězí víra a milost v zázracích jednotlivců. Je ovšem jisto, že milost Ducha svatého a nábožensky přirozený rozum bude vždy působit a náboženství nikdy úplně nezahyní.

Církev diaspory se nebude spoléhat na podporu státu, nýbrž jen a jen na dobrou vůli jednotlivců nebo malých skupin. Kněžstvo nebude mít nějaké zvláštní postavení a přednosti /ve vojenské službě, soudnictví/, nebude ani zvláštním stavem, ale bude se vykonávat vedle civilního zaměstnání. Církev nebude mít podobu sociálních institucí, nebude mít politický vliv ani politické ambice, nýbrž zůstane jí její náboženský charakter. Nebude tedy ani otázka poměru církve a státu, jako jí není mezi nějakým spolkem a státem: leda povolení existence jako právní osoby. Takové a podobné výsledky se ukazují z přítomného dění v náboženské oblasti, záleží tedy velice na tom, abychom to viděli a s tím počítali v dokonalé jistotě řízení Božího a ve věrné spolupráci, poslušné a Bohu oddané, podle těchto situací, a ne podle vítězných přání. Církev je věcí pokory, důvěry, oddanosti, utrpení, konání dobra zadarmo - ne věcí vítězství!

4. Z toho pak plynou další praktické důsledky: Náboženský /duchovní/ boj je úkolem a ne selháním očekávaných nadějí a omamných předpokladů. Početní velikost církve nepatří k jejímu náboženskému principu; její velikost je hodnotou, ne kvantitativní.

Přizpůsobit se tomuto faktu a počítat s ním naprosto neznamená defetismus, tedy ústupkářství, zoufalství, malomyslnost, protože o tom víme a protože je to naším úkolem. Bylo by nešťastné rozhodnutí, že když svět může a musí být /ač nemá být/ bezbožecký a k Bohu lhostejný, je nejlepší se uzavřít do svého zbožného okolí, vytvořit si svůj "duchovní hrad" a cítit se v něm tak, jako by vše kolem nás bylo věřící, zbožné, a nedbat světa za hradkami, protože je "zlý", Bohu nevěrný a nám nepřijemný. Víra je úkol tam a tehdy a tak, jak Pro zřetelnost uloží. Víra není pro duchovní pohodlí a zbožnou spokojenost.

Pro apoštola je třeba se vmýšlet do světa a ne jednat, jako by svět byl věřící, a nedbat na jeho stav. Je třeba vědět, že svět má právo žít podle svého přesvědčení, že nemůže být nucen nebo žádán, aby dbal křesťanství, dokud mu není přijatelně podáno. Křesťan tedy nemůže právem žádat, aby okolní svět dbal jeho mravních předpisů, dával křtít děti, žil manželsky katolicky, dbal postů apod. Pravý apoštol v apoštolské lásce a touze po získání člověka pro Krista bude dbát, aby se vyjadřoval ne podle svého stylu, ale podle citu vládnoucího mínění, ovšem myslíme tím formulace věcně naprosto správné, ale formou přijatelné.

Věřící nesmí v diasporické situaci církve hned všechno nekřesťanské mít za zlé a špatné a všechno a jen křesťanské za dobré a pěkné. Naopak, musí umět být hodně spravedlivý, věcný a nezaujatý, trpělivý a sebekritický podle pohledu okolí. Ne ovšem zas tak daleko, aby popíral své přesvědčení a víru. Právě pro tuto situaci je třeba veliké, veliké moudrosti, rozvahy, upřímné vůle, soudnosti.

Jak je nutné umět se definitivně zříci nároků na náboženské ohledy podle našich zvyků, umět pochopit cítění lidí bez víry! Jak je třeba umět se varovat nepřijemného náboženského tonu v řeči, zbožných frází, zavrhování některých modních jevů /pokud neodporují přirozeným mravním požadavkům/! A ani v těch nemůžeme jít příliš daleko, protože snadno máme za přirozené, co je jen v řádu nadpřirozeném. Nebudeme např. naříkat, že máme někde už "jen" 4 % aktiních katolíků, když už podle reálného stavu spíše můžeme říci, že "už" máme 5 %. Nezapomenme pokorně vědět, že mnohé lidi, které má Bůh, nemá církev, a mnohé, které má církev, nemá Bůh.

Nezapomenme, že není pravda, že milost Ducha svatého působí jen na věřící. Nikdo ji nesmí vykolíčkovat, působí, kde chce. "A ten život byl světlem lidí, které osvěcuje každého člověka, přicházejícího na tento svět" /Jan 1/ a "Duch vane, kde chce" /Jan 3,8/.

Nebudeme říkat, kolik jsme ztratili, ale myslet, co a koho jsme ztratili. Někdy něco málo získaných pro Krista je víc, než zisk velkého počtu. Nemysleme, že máme získat všechny, které potkáme, nýbrž v živé víře si pamatujme, že i náš neúspěch, ano i naše zaviněná neschopnost nebo opomenutí je v plánu Božím, který právě s tímto člověkem to "myslí a chce" jinak, než si myslíme my, a že jsme i tak nástrojem milosti. A viny pokojně litujeme.

Jako je jasné, že křesťanství početně upadá /v poměru ke vzrůstu lidstva a k vynaloženému úsilí/, je stejně zcela jasno, že jakostně, mravně, hodnotně, závažností vnitřní, ne kvantovou, ale duchovní cenou má důležité a vážné naděje. Zde platí slovo: "/Abraham/ uvěřil v naději proti naději" /Řím 4,18/.

Nemějme toto pojednání za nedůležité! Je závažné směrem k nám, k věřícím, k světu. Protože si uvědomíme, že není třeba, ani není na místě se lekat náboženského stavu v dnešním světě, jako by odporoval předpovědím. Odporuje jen návyku. Je závažné proto, že nás potěší a povzbudí k činnosti pro Krista, protože není zoufalá a zbytečná a beznadějná, neboť jde o člověka a o Krista v něm, a ne o moc a slávu počtu.

Či není nebo nebylo mnohdy více víry v počet než v milost? Více důvěry v náš úspěch, než důvěry v Ducha?

A hlavně: jak má vypadat náš život v diaspoře! Mezi námi i k okolí, k nekřesťanskému, odcizenému, nebo už zcela nevědomému okolí! Jaká odpovědnost za správné prezentování Krista k prezentování Krista, ne k našemu uspokojení a pokoji, ale v situaci beznadějně v plné naději a k JEHO chvále.

Živá teologie č. 1, Česká katolická charita v Ústředním církevním nakladatelství 1969.

Z Í T Ř K Y C Í R K V E

Vojtěch Raňků

Znovu se nabízí příležitost k hovoru o církvi - a to z mnoha příčin. Především proto, že na jedné straně v živých společenstvích je prožívána její charizmatická povaha - na druhé straně trvá k církvi odpor - a to opět z mnoha příčin. Někdy jsou to staré předsudky - o tom už škoda řeči; jindy je to nepochopení. To vyplývá jednak ze společenské situace: tlak k masovosti, stádivosti, společenská manipulace vyvolávají protitlak. Roste individualismus - anebo v lepší verzi touha po opravdové, vnitřní osobnosti, po "nemanipulované zbožnosti". Tu je cvšem na nás, abychom ukazovali, že plnost víry zahrnuje všechny rozměry: rozměr osobní i rozměr společenství. Víra bez společenství je poloviční. Aby se toto společenství krylo s konkrétní církví - to je naším úkolem, ne jejich! Konečně třetí "necírkevní postoj" vyplývá ze strachu: pokud si něco věřím v skrytu srdce, nepodstupuji za svou víru žádné riziko, nejsem v nebezpečí, diskriminace se mě netýká, mohu se uhnout ranám. Ale jako viditelná církev jsem bit. A protože je církev bita z mnoha stran, píšou o církvi - ne jen stydlivě "o křesťanství" nebo neadresně "o křesťanu". Komu se tato řeč o církvi nelíbí, nechť si laskavě dosadí jiné slovo vhodné jeho sluchu.

Duchovní situace církve obecně viděné je složitá. Pesimisté vidí jen svéry, rozpory, nebezpečí vnitřní i vnější, hřích a zradu - jen nevidí východisko. Optimistická optika mnoho z toho přehlíží a vyhlíží raději naději z drobných darů, které zveličuje; také se zaměřuje do budoucnosti více nebo méně vzdálené - církev r. 2000 a násl. - než aby se zahleděla do církve dnes, zítra a pozítří.

Ano, je odliv velkých teologů, podnětů, myšlenek a příliv tradičních názorů a kritik. Var kolem H. Künga a holandské církve klesá, švýcarská kontestace nemá koncepci a německá nemá sílu. Budí se ranní křik kolem teologie osvobození. Asi nebude mít dlouhé trvání. Kdo by nebyl pro osvobození sociální, ekonomické, národnostní všude, na západě i na východě, na jihu i na severu? A kdo by rozmyslně nepokládal jakousi "marxistickou teologii" za *contradictio in adiecto* - vnitřní protimluv? Který teolog může vážně zaměňovat toto osvobození za spásu? Je třeba méně rozčilení a více upřesnění pojmů, výrazů, situací, více trpělivosti z obou stran. Větší problém je osvobození ideologické!

Pluralismus, který se hlásí o slovo, není ani příliš konstruktivní, ani destruktivní. Neslyším-li trávu růst, je tu přece jen v tomto oddechu po výbojích minulých let napětí a čekání. Velké myšlenky zrají pomalu.

Největší naděje budí silící touha po zvniternění a obnově v Duchu svatém. Nebude však plodné žádné sektářství nebo vnitřní exodus - i kdyby si dával přívlástek "charizmatický" a jméno Ducha svatého. Dosud ani jedna sekta žádnou církev neobnovila, ale vždycky rozdělila. Obnová se děje zevnitř, ne odtržením.

Je však nutno vytvářet vnitřní podmínky tak silné, aby sektářství nevznikalo. A když vznikne, nutno hledat příčiny odloučení nějaké skupiny především v sobě - buď skryté nebo zjevné. Bude třeba rozumět těmto znamením, abychom pochopili; že něco není v pořádku, když nastává štěpení. Bude také třeba lásky k těm, kdo odešli, abychom se nestali nepřáteli.

Tohoto ducha kajícího a lásky potřebujeme, aby ekumenické snahy neztrácelo nadšení. Jestliže snad nějaké konference, shromáždění a jednání ochabují, je třeba modlitby. Ubývá-li sil, chvatné a překotné jednání je známkou choroby. Ale zdá se, že ekumenické snahy přešly ze stadia vypětí do mírnějšího tempa vytrvalců. Kdyby tomu tak nebylo, k čemu a z čeho vzplálo prvotní nadšení? Jde-li skutečně o Boží věc, snahy a naděje nikdy nesmí klesat na nulový bod!

Zdá se, že je nutno se zmínit i o cestách Jana Pavla II. Jsou dvojí: malé a velké. Možná, že ty malé, když římský biskup navštěvuje nemocné, dělníky, rybáře, svého vraha atd. jsou vnitřně účinnější než ty cesty velké. Jsou to jako malá horská kázání. Jsou také méně kritizovány než ty velké - ale asi stejně jako ty velké cesty jsou málo docenovány. Papežovy cesty po velkých polích světa jsou vítaným pohoršením pro ty, kdo mají nutkavou potřebu pohoršení. Ta nechyběla ani nad Kristem, jako zase tady nechybí obrácení a oživení víry, nepřítelství dnešních farizeů, zákoníků, sáduceů a mocných tohoto světa. Ale je možno se obávat, že jak nadšencům, tak i kritikům uniká to podstatné: že Jan Pavel II. změnil "sloh" papežství, že definitivně pominula jeho feudální podoba!

Situace církve u nás je složitější. Je dramatičtější, ne však bouřlivější, protože staré bolesti trvají s nevyřešenou nehybností. Už je stydno o nich mluvit, abychom nevypadali jako staří naříkavci a plačky - ale to není ani řešení, ani omluva pro ty, kdo tento potupný stav udržují. Nelze však také mluvit ani o našich světlech, aby je rychle nepřišli zhaset.

Takže to, o čem možno mluvit, jsou problémy. Jednak vnější, jako *Pacem in terris* nebo neautokefální /česky: bezhlavá/ církve pod východním patriarchátem. Ano, jsou to problémy vnější, protože se situují mimo skutečnou katolickou církev a tím se stávají spíš věcí režimu než církve.

Jsou však bolestné otázky vnitřní. Církve s nehodnými ordináři? Církve mlčící? Církve zbytečná?

Církve netvoří ordináři - ani dobří, ani špatní. Církve je Kristova a je především vedena svatým Duchem. Je si ovšem přát, aby měla dobré biskupy, ordináře, kněze a dobrý Boží lid. Je třeba víry, věrnosti a opravdovosti. Je třeba i rozlišování duchů. Byly doby, kdy jsme měli i špatné papeže - a přece ji nezničili. Protože víra dává světlo, kdy je třeba poslechnout dobrý příkaz špatného představeného a neposlechnout špatný příkaz dobrého představeného. Toto poznání se nenabude vzorem, ale modlitbou. Není dobré také stále čekat na nějaké "příkazy shora". Je v tom kus lenosti a neodpovědnosti! Je potřebná odpovědnost každého křesťana. - Je nutno dodat, že církve neudrží dobří církevní tajemníci /snad takoví jsou/, jakó ji nezničí zlí?

Církve mlčící může být taková, která neví nebo nemá co říct. Která má strach něco říct. Která v bolestinství nenachází slov. Ale nejhorší je, když ztratila Boží slovo. - Ale může být také velké mlčení, v kterém zraje modlitba a duch, slova a Boží činy. Mlčení, v němž se rodí smysl pro tajemství. Mlčení v očekávání a lásce.

Takže církve není zbytečná - zbytečné jsou řeči o její zbytečnosti. Osoba se otevírá osobě, myšlenka spojuje mysl, láska srdce a modlitba spojuje lidi v Bohu mezi sebou a s ním. Církve není zbytečná,

pokud není zbytečný bratr. Kdo nevidí bratra, ať je jakýkoliv - nemá církev. - Kdo toto nepochopil, marně se modlí Krédo. Vždyť ve spojení s Duchem vyznáváme víru i v církev. Kdo se vylučuje z církve, vynáší nad sebou rozsudek: odsouzen k samotě, k samovazbě, k nucené práci dělat sám ze sebe církev.

Když byl Hans Küng v Praze, mluvil o budoucí církvi: bude to církev Otce, Ježíše Krista a Ducha svatého. Jedna řeholnice, když to slyšela, vtípně se ptala: Ta dnešní to není? Takže jazykově i věcně správná je otázka po církvi v budoucnosti.

Teolog není futurolog, teologie není boholidské plánování. Věřící rozum se ptá a hrdé srdce touží, aby se obraz církve v budoucnosti očišťoval, zdokonaloval a naplňoval. Mluvit o církvi v budoucnosti znamená pokorně hledat, s důvěrou vyhlížet a vši silou jít vpřed za Kristem v Duchu. Čelem vpřed, nikoli vzad! Takový je Kristův rozkaz a hlas Ducha. To, k čemu a jak, je možno vyjádřit mnoha a mnoha způsoby. Omezíme se na dvě věci: SLOVO a LÁSKA.

Má-li církev "plnosti Kristovou", jak zní nesmírně odvážný výraz /Ef 1,23/, musí být naplněna Kristovým slovem: "Nechť ve vás přebývá slovo Kristovo v celém svém bohatství" /Kol 3,16/. Tu uvedu bolestnou kritiku jednoho laika:

"Boží slovo má na lidi vždy obrovský a netušený vliv - a nemusí to být lidé připravení, jaké potkáváme dnes. Člověk se nezměnil. Farizeové a zákoníci měli kolem sebe prázdno. Jen těch pár žáků a povinné posluchačstvo synagogy. Farizeové a zákoníci však nevykládali slovo Boží. Slyšel jsem nedávno, jak si několik mladých lidí povídalo, jak jejich pan farář káže. Jeden už po několik let vypravuje dějiny církevního řádu, druhý pokračuje neděli co neděli v opakování katechismu, třetí semele všechny možné citáty a podává průřez věroukou, čtvrtý z oběžníku, pátý banálními slovy vykládá zkušenosti jednoho pána nebo jedné paní! ...

Je nutkavou potřebou, uloženou v srdci člověka věřícího, naslouchat Božímu slovu. Nic není potřebné tak jako Chléb a Boží slovo. Ty jsou tajemnou základnou, z níž vyrůstá duchovní člověk.

Tato doba je poznamenána nabubřelostí slov, záplavou jalových keců, inflací vodových frází. Kázání platí dan této době. A vůbec by se nemělo kázat, ale vykládat slovo Boží. Kdo nechce vykládat Boží slovo, neměl by být puštěn na kazatelnu. Protože nevěří v přetvářející sílu Božího slova na sebe samotného a na zástup.

Kázání trvá dlouho, ale výklad Božího slova strhuje. Pan farář ve svém, a nelze to říci jinak: ve svém projevu, který trvá až 3/4 hodiny, si posteskne, že se děti nevodí do kostela. Kdo z rodičů by se odvážil u svých dětí této konfrontace s nudou a vodovostí, jestliže je chce vychovat v lásce k chrámu?

Podívejme se k pohanům: tam se káže i několik hodin. A jak se káže! Také jsou tam citáty, povinnost poslouchat a obdivovat se. Ale jaká je tam nuda! Spí se a malují se panáčky.

Pastýřské listy jsou nuda a voda, protože vůbec nejsou psány o tom, co nás bolí a znepokojuje a nač chceme odpovědi. Kde máme hledat odpověď? Horké, palčivé otázky se obcházejí a zamlčují.

Každý z nás nese vinu na tom, že jsme se octli v takové situaci. Tak mi připadá formule náboženské obnovy: jakou nese vinu já, věřící či kněz, na tom, že jsme tak klesli, že jsme tak nudní, že jsme tak nepřesvědčiví, směšní, že jsme vydali celé své okolí temnotě? Jak mohu svou vinu napravit? Už samotná odpověď je věcí osobního hrdinství, které není možné bez milosti Boží."

Ponechal jsem všechny ostny; koho píchají, ať je neodstraňuje! Přidám ještě jeden malý. Všeobecně se konstatuje, že se mění naše kul-

tura z literární na kulturu zrakovou a sluchovou. Nevím, do jaké míry to je pravda a do jaké míry u nás je skutečně dbáno hlasové kultury. Jak je to s Písmem, řekl nám laik. Jak je to s kulturou slova? Nová liturgie jí žádá. Jde o obojí: o úctu k Slovu i o kulturu našeho slova /čtení, homilie, zpěv, recitace/. Učinili jsme dost? Mnohé zkušenosti mi dávají odpověď velmi negativní. Církev v budoucnu musí být uctivější k Slovu i k slovu. Ovšem rozhodující intonace a vlastní obsah bude pramenit z něčeho jiného.

Církev v budoucnosti musí být církví AGAPÉ, církví lásky. Kdybys mluvil o míru nebo jaderné smrti, o úspěších té a neúspěších oné soustavy, kdybys mluvil sladce nebo hořce, o dětech a mládeži, o tělesně postižených nebo zdravých, o znečišťování prostředí, kdybys mluvil jazyky lidskými nebo andělskými, ale lásku bys neměl, jsi NIC!

Toto, právě toto NIC je největší nicota této doby, největší paskvil humanismu a všech ideologií, protože nevytvořily - a co je horší: nevytvářejí - a nechtějí vytvářet - kulturu srdce, civilizaci lásky. Mezi lidské vztahy ohrožují družice a odposlouchávací zařízení, "hmotné zabezpečení" a jiné fráze sobectví. Také většina nás křesťanů nežije v lásce. Nemáme dost lásky pro tuto chladnou, tvrdou, ale nešťastnou dobu. Žijeme anti-kulturu, jak řekl Jan Pavel II., ani pohaní se nedopouštěli takové krutosti. Nenávisť je zpolitizována, zideologizována, postátněna. Marné jsou snahy velkých hlav.

Je třeba lidí velkých srdcí - a to může být i nejmenší z nás, nejmenší z Kristových bratří. Tu vznikne veliký, světový ekumenismus. Zde se mohou sejít všichni lidé všech barev a vyznání.

Jeden církevní právník hořekoval: nemáme už církev Petrovu, máme církev janovskou. Kéž by tomu tak bylo! Bláznili bychom radostí. Není církev Petrova, Janova, ale Kristova, vedená Duchem. Bolestmi, zkouškami, pohromami. Ale s neutuchající výzvou k pravdě a lásce. Neříkáme, že máme monopol na pravdu a lásku, ale vyznáváme, že Pravda a Lásky jsou Božím darem a záchranou světa. Musíme tak silně vyznávat a tak silně milovat, aby se to stalo skutečností. Neboť toto chce Bůh vykonat skrze lidi, skrze všechny lidi. Církev budoucnosti musí jim jít v čele, jinak nemá smysl.

ÚVAHY O SITUÁCI NAŠEJ CÍRKVI

/Výňatky z rozsáhlejší studie/

Před nami stojí celý rad všeobecných otázok, ktoré si treba objasniť prv ako preberať konkrétnu situáciu našej cirkvi. Čo vlastne značí "situácia cirkvi", ako chápať tento význam? Kde je cirkev situovaná, kde je jej pravé miesto? Ktoré prvky podstatne určujú jej situáciu? Ktorými charakteristickými znakmi a v akých rámcoch možno vystihnúť situáciu cirkvi?

Č o j e s i t u á c i a

Našou základnou ľudskou skúsenosťou je, že "človek nikdy nie je sám, ale je vždy uprostred" mnohých živých bytostí i neživých vecí, jeho bytie je vložené, postavené, "situované", medzi mnohých. Každý z nás má svoje bytostné miesto, svoj stred "uprostred" mnohých iných. Máme vztahy a závislosti ku všetkému a všetkým, čo jestvujú okolo tohto nášho stredu. Bez tohto vlastného bytostného "miesta" by sme nemohli jestvovať, sme podstatne viazaní na toto svoje miesto, na túto polohu nášho života, na tento "situs", v ktorom sa rozvíja náš život. Teda každý človek má svoju osobnú situáciu.

Táto situácia je pre nás najprv niečím vopred daným, uloženým, čo nutne prijímame so životom: človek prichádza na svet v určitej rodine, v určitej dobe, do určitej spoločnosti atď. A pri každom ďalšom kroku nášho života vždy vstupujeme už do predom určenej situácie, nikdy nevstupujeme do prázdna, človek je určovaný situáciou.

Lenže človek je nielen predmetom v situácii, ale je aj tvorivým subjektom, tvorcom situácie. V tej chvíli, keď si uvedomujeme svoju situáciu, prijímame ju do svojho vnútra, začíname ju stvárňovať, vedome ju dotvárame, dávame jej smer. A tak hovoríme, že človek môže "vytvoriť určitú situáciu", zvládnuť situáciu", dokonca môže sa stať "pánom situácie".

To však značí, že človek má aj zodpovednosť za situáciu: je zodpovedný nielen za ten svoj úzký osobný stred, ale aj za celý ten okruh ľudského sveta a ľudských dejín, ktorý sa okolo tohto nášho osobného stredu vytvára. Sme zodpovední nielen za momentálnu situáciu, ale aj za celkový dejinný vývoj. Náš život nie je len sledom nespočetných jednotlivých situácií a epizod, ale cez všetky sa tiahnu naše osobné jednotné dejiny, a tieto zasa spoluvytvárajú dejiny sveta. - Takto doširoka sa pred nami otvárajú súradnice našej situácie a tým aj dosah našej činnosti a zodpovednosti.

A predsa toto nie je posledným vysvetlením našej situácie; je v nej ešte hlbšia poloha, tá, v ktorej sa pýtame: a kde má svoje miesto "všetko", celá skutočnosť, celý náš život? Túto základnú situáciu ne- možno vysvetliť tým, že všetko je navzájom závislé, že je tu "situácia pre situáciu", ale len tým, že je tu "situácia pre niekoho", "kvôli niekomu" že je tu závislosť na Niekom, kto nie je určovaný nijakou situáciou, je bez akejkoľvek situácie, je nad ňou, je skutočným pánom situácie. Naša základná situácia je v Bohu: v ňom je naše "miesto", náš stred, v ňom sme "zavesení" - závislí, "veď v ňom žijeme, hýbeme sa a sme". Od neho vychádzame, k nemu smerujeme, v ňom spočíme. Všetky začiatkové situácie nášho života sú unášané, udržiavané, živé a podstatne určované touto našou základnou situáciou "v Bohu".

Teďa každá naša ľudská situácia je:

- výsledkom určitej súčinnosti prírodných, historických a spoločenských síl a zákonitostí, ktoré nás určujú zvonku;
- naším osobným zápasom a osobnou drámou, je naším výtvorom, za ktorý sme zodpovední;
- láskavým darom Božím: v každej situácii je pre nás prítomný a činný Boh. V každej k nám môže prehovoriť a darovať sa nám, z každej nás priťahuje k sebe.

Preto zamyslieť sa nad situáciou značí sústredene načúvať a zachytávať v nej hlas Boží, pochopiť situáciu značí prijať dar Boží.

C i r k e v s i t u o v a n á v B o h u

Aj cirkev ako každá stvorená skutočnosť, má svoju "situáciu"; má svoje presne určené miesto v Bohu a jeho večných plánoch, má svoje miesto v Ježíšovi Kristovi a dejinách spásy, má svoj vlastný systém súvislosti a závislosti, ktoré ju určujú, stvárnajú, vytvárajú jej profil, stavajú ju neustále pred nové rozhodnutia, má svoje miesto v dejinách sveta i v našom osobnom živote.

Základná situácia cirkvi je v Bohu: cirkev je uložená a spočíva v Bohu, a to nielen v jeho "rukách" ako jedno zo stvorených diel jeho múdrosti, ale je vložená do samotného vnútorného života Božieho, ako tajomstvo Božie. Cirkev je dielom Otca skrze Syna v Duchu svätom, vychádza z trojičného tajomstva Božieho ako tajomstvo našej spásy. "Všeobecná cirkev sa javí ako ľud zjednotený v jednote Otca i Syna i Ducha svätého", hovorí táto cirkev sama osebe na II. vatikánskom koncile,

opakujúc slová sv. Cypriána a sv. Augustína.

Táto základná situácia sa uplatňuje v každej jednotlivjej historickej či miestnej situácii. Každá konkrétna situácia cirkvi na tomto mieste a v tejto chvíli je v prvom rade tajomstvom Božím. Nech je už zapríčinená, spôsobená, privedená, využitá, či zneužitá s akýmkoľvek zásahmi, vždy v sebe nosí na prvom mieste tajomstvo Božie na našu spásu. Práve táto konkrétna situácia cirkvi je pre každého z nás miestom stretnutia s Bohom, rozhovoru s ním. Je tajomstvom milostivej prítomnosti Boha, príchodom jeho kráľovstva. Je miestom a chvílkou, kedy prechádza pri mne Pán, je skutočným prechodom Pánovým.

Preto pred každou aj tou najtragickejšou situáciou cirkvi sa musíme ponajprv s najväčšou úctou skloniť, uctiť si v nej tajomstvo Božie, ktoré k nám v nej prichádza, ktoré je v nej prítomné pre nás, pre našu spásu.

Teda pri úvahách o situácii našej cirkvi treba sa zahľadieť na tento bod: nakoľko si uvedomujeme tajomstvo Božie v sebe. Isteže samotného tajomstva cirkvi sa nemôžeme zmocniť, nemôžeme ho zachytiť priamym pozorovaním a analýzou, veď ono sa sprítomňuje v najhlbších hĺbkách ľudského srdca v milostivom stretnutí človeka s Bohom, v Ježíšovi Kristovi. Predsa však táto prítomnosť tajomstva odráža sa vo vedomí cirkvi, v jej teologickom uvažovaní, v liturgických a katechetických formách, v celej šírke jej viditeľného prejavu. A tak možno posudzovať situáciu cirkvi podľa toho, nakoľko je v jej údoch živý zmysel pre tajomstvo Božie, nakoľko si uvedomujeme prítomnosť spásneho tajomstva Božieho aj v tejto svojej konkrétnej situácii. Ani jednotlivé konkrétne situácie miestnej cirkvi nemožno redukovať len na vnútrosvetské konštenlácie a zákonitosti, aj v nich je prítomné a účinné v prvom rade spásne tajomstvo Božie.

Z toho možno vyvodíť zásadu pre hodnotenie situácie: tie obdobia v dejinách cirkvi alebo tie miestne komunity, v ktorých si veriaci hlboko uvedomujú a prežívajú cirkev ako tajomstvo, sú obdobiami a miestami rozkvetu, to je prvoradá pozitívna charakteristika situácie cirkvi. A naopak, keď zmysel pre tajomstvo a jeho uvedomenie pod vplyvom racionalistických tendencií alebo zvykovošti nie je už dost výrazný v živote a zmyslení údov v cirkvi /v teológii, katechéze, v chápaní a stvárnení liturgie, v spravovaní cirkvi v určitom období a na určitom mieste/, možno to chápať ako príznak nepríaznivej situácie cirkvi, ako charakteristiku úpadkového obdobia.

C i r k e v v n a š o m ž i v o t e

Konečne cirkev je situovaná v nás veriacich, v našom vnútri, v našom srdci. Každý z nás nosí v sebe cirkev. A tak náš osobný život spolu vytvára jej konkrétnu situáciu. Ako údy tajomného Tela sme spolutvorcovia situácie našej cirkvi.

Tu sa nám otvárajú nové pohľady, ďalšie možnosti skúmania a hodnotenia situácie. Ako každá situácia, aj situácia cirkvi má pre nás nielen pasívny, trpne prijímaný moment, ale aj aktívny. Nie je pre nás len niečím predom daným, uloženým, núteným. Aj situáciu cirkvi spoluvytvárame, aktívne sa na nej podielame, je aj naším výtvorom; aj v dejinách spásy sme dejinnotvorní. A tak sme aj zodpovední za súčasnú situáciu v našej cirkvi.

Preto tiež, ako každá situácia, aj táto konkrétna situácia našej cirkvi obsahuje pre nás moment osobného rozhodovania: práve túto situáciu musíme riešiť, zvládnuť, usmerniť. Nijaká, ani tá najťažšia situácia nemôže byť dôvodom nečinnosti, zatrpklosti, kapitulácie: môže zdôvodniť len určitú formu činnosti, pre cirkev a teda pre nás, niet beznádejnej situácie, lebo v každej je prítomný Boh ako naša spása.

A tak sa v tomto bode znova stretá naša osobná situácia so situáciou našej cirkvi. Môžeme o nej spokojne uvažovať s plným osobným zaujatím, lebo cirkev je v nás a my v cirkvi. A starosť o situáciu našej cirkvi je vlastne starosťou o našu spásu.

V l a s t n á t v á r n a š e j c i r k v i

Dejiny našej cirkvi sa nám javia ako súvislý, pevne upravený tok, neprerušovaný, neodklonený, ktorý má svoju veľkú historickú zotrvačnosť, ktorý má pevné korene v živote a vo vedomí tohto ľudu. Zároveň však treba si priznať, že tieto naše cirkevné dejiny nie sú dosť výrazné, dosť profilované, nie sú dostatočne členené. Okrem veľmi jasných počiatkov našej cirkvi, ktoré sa sústreďujú okolo svetlých postáv svätcov Cyrila a Metoda, nežije v našom náboženskom vedomí iný významnejší jasný bod, alebo postava našich cirkevných dejín, bod, ktorý by nám bol oporou a orientáciou v každej situácii. V minulosti sme neprežívali /alebo aspoň nie sme si toho vedomí/ ani výrazné vrcholy náboženského rozvoja, ani väčšie náboženské krízy, ktoré by vyrastali z našej pôdy. Preto nám tiež chýba zmysel pre väčšie dejinné súvislosti, pre návaznosť súčasnosti na presné body, alebo prúdy našej histórie. Možno preto nás terajšia situácia tak prekvapuje alebo si ju nevieme začleniť do celkového prúdu našich dejín, nevieme si ju historicky spracovať, zapojiť na niečo, dať do súvislosti s niečím v našej minulosti.

A tu sa nám nevdojak natíska otázka: nestojí práve dnes naša miestna cirkev pred veľkou náboženskou krízou - alebo pred opravdivým rozmachom? Nepochádzajú niektoré závažné momenty našej situácie - a to tie, ktoré by naznačovali smerom ku kríze - práve z toho, že náš náboženský život nie je dosť výrazný, dosť profilovaný, že naša cirkev ešte nepriniesla to svoje najvlastnejšie do pokladu svetovej všeobecnej cirkvi? Odpovedzme si úprimne: priniesli sme my, ako jedna, miestna cirkev svoje vlastné dary ostatným častiam a celku všeobecnej cirkvi? /ako to vyjadrí Koncil v konštitúcii o cirkvi?/ Nespočíva hlboký zmysel našej terajšej situácie práve v takejto výzve, aby sme prežili poslanstvo evanjelia a vydávali o nom svedectvo tým "naším" zvláštnym spôsobom, aby sme takto obohatili výrazový poklad cirkvi?

Kristova cirkev je všeobecná, otvorená voči všetkým ľuďom, národom, kultúram, svojou katolicitou neruší ani nepopiera význam miestnej, dejinnej, národnej alebo kultúrnej složky; práve v nich se stáva konkrétnou miestnou cirkvou. A tak každá miestna cirkev má povinnosť rozvinúť sa vo svojom zvláštnom prejave a priniesť svoj dar do mnohotvárnej jednoty všeobecnej cirkvi. Takto vstúpili v minulosti celkom výrazne do dejín spásy prvé kresťanské cirkevné obce: cirkev jeruzalémská, antiochijská, korintská, rímska ... Takto si získali svoje výrazné a jedinečné miesto v dejinách cirkvi jednotlivé miestne cirkvi na Západe: cirkev africká, španielska, franská, írská ... Nežiada Boh od nás práve v tejto chvíli a skrze túto situáciu, aby aj naša cirkev dostala svoju vlastnú, výraznú tvár, aby svojím spôsobom vydala svedectvo o Kristovi, aby sa zaradila do dejín všeobecnej cirkvi a do svetových dejín svojím osobitným prínosom, ako trvalý dôkaz pretvárajúcej sily evanjelia?

Anonym /1970-1975/, ze strojopisu

Josef L. Hromádka

: : : Profesor Komenského bohoslovecké fakulty Josef Lukl Hromádka /1889 až 1969/ se stal po 1. a zvláště 2. světové válce vedoucí osobností české evangelické teologie. Proti liberální teologii uplatnil linii víry ve smyslu Karla Bartha. Do celonárodních diskusí vnášel náboženské hledisko. V době protikatolických štvanic dokázal veřejně vyslovit vyváženou pravdu o katolictví a jeho hodnotách. Když přišel přednášet o humanismu v Praze do Urbanova institutu Studium catholicum /1948/ a do cyklu Živá teologie /1969/, poznali jsme ho v pravém dialogu jako upřímného bratra v Kristu. Velmi si vážil toho, že byl pozván na poslední zasedání Druhého vatikánského koncilu jako host. Pobyt v USA, kde přednášel v Princetownu /1939-45/ z něho neučinil nekritického stoupence kapitalismu. Kriticky viděl i reálný socialismus, ale doufal, že jeho negativní stránku lze překonat mj. i křesťanskou láskou, a proto se aktivně účastnil tehdejšího mírového hnutí; Ztráta této naděje v srpnu 1968 byla pro něho velmi hořká. Jeho teologické dílo reagovalo do velké míry na současné problémy. Jím založená Křesťanská revue vychází dosud. Reprezentoval českou teologii i na mezinárodním fóru. - Přetiskujeme dva výňatky z jeho obsáhlé přednášky, v níž se před 60 lety zamýšlel nad krizí křesťanství /vydala Kostnická jednota 1925/. Zvýraznění slov je od autora; pravopis je přizpůsoben dnešní normě. : : :

Jedině křesťanství má církev. To, co bývá vytýkáno křesťanům jako překážka jejich náboženství, je nejen podstatnou složkou křesťanské zbožnosti, nýbrž i - dovolte mi to slovo - nejpokrokovější silou křesťanství. Buddhismus nemá církev. Židovská náboženská organizace splývá s národním organismem.

Církev znamená ovšem organizaci. Křesťanská zbožnost je individuální v tom smyslu, že každá lidská duše musí se postavit před Boha a pokorit se, nebo utéci před ním. Ale křesťan myslí i kolektivně. Nejde o jednotlivou duši, nýbrž o celý svět, o lidstvo, o království Boží, o stát Boží. Augustinovo heslo o státě Božím, o civitas Dei, má v duchovním smyslu veliký význam křesťanský. Vláda Boží - to je republica. Bůh chce nad světem vládnout, a určuje si k tomu své orgány. Království Boží není v lidských duších; nýbrž je cosi, co roste, se vyvíjí, zmáhá, co jako zrno hořčičné obepíná stále větší prostranství a zve do stínu svého stále větší počet lidí. Království - toť nikoli sen, nálada, introspekce, nýbrž výboj, organizovaný zápas o země a lidi.

Touhy starých křesťanů, aby se uskutečnilo plně království Boží, aby Ježíš přišel tělesně a vládl, se neuskutečnily - ale vzniklo něco, co bylo kvasem a orgánem království Božího - církev.

Církev je korelát víry v Boha jako Pána světa.

Reformace neliší se od katolictví tím, že by chtěla trhat náboženství od církve. Reformátoři nechtěli necírkevní náboženství. To by pokládali za absurdum. Ale budují-li katolíci církev na kněžství jako nositeli práv a prerogativ Kristových, staví reformace na každém jednotlivém věřícím. Církev však zůstává podstatnou složkou reformační. Bůh je Bohem činným, Bohem dělajícím. Království Boží má své dějiny, které jsou patrné pod formami a omyly církevními.

Církev zaručuje, že se neztrácí plnost náboženského života. V církvi se pečlivě chrání tradice náboženská. Všechny zkušenosti a modlitby, názory a výsledky zápasů duchovních, dogmatických a organizačních jsou ukládány a předávány jako dědictví a odkaz. Modlitebníci se učí od modlitebníků předešlých, bohoslovci přejímají teze generací starých, aby

je nově formulovali a lépe vyjádřili. Zkušenosti organizační tvoří předpoklady pro nové akce a plány.

Církev je předpokladem víry jednotlivcovy: Nelze se jinak dostat k víře, než slyšíme-li zvěsti o Bohu a poselství o Božích skutcích. - Zvěst přechází z rodiny na rodinu, z pokolení na pokolení - a živé zvěstování Božích věcí i živá víra jednotlivých křesťanů zažehuje víru v duších nových a nových. Bůh nezačíná pracovat na nás jinak, než prostřednictvím lidí, kteří sami slyšeli, uvěřili a nesli jeho poselství dále. Církev udržuje kontinuitu věřících. I církve nejporušenější nesly pod nánosem všelijakých nálezků a omylů jiskry víry skrze lásku dělající. Bez církve je nemyslitelný trvalý náboženský život a pokrok jednotlivců. Křesťan nežije na vlastní pěst.

Nelze zapřít, že tu tkví nebezpečí konzervatismu - a umrtvující tradice. Církev je mocí konzervující - konzervující nejen nábožensky a mravně, ale i politicky a sociálně. Království Boží je podle názorů církevních organický vzrůst zrna hořčičného v košatý strom. Nikoli revoluce, nýbrž pozvolné klíčení a vývoj!

A přece v církvi je i síla revoluční.

Církev soustřeďuje věřící v živé organismy vedle organizace státní, hospodářské a sociální. Křesťané zápasí za svou víru, práva své zbožnosti i práva Boží ve světě, často i proti státu a vlastnímu národu. Jednotlivý věřící nezaniká v houfu ostatních lidí, nesplývá s národem, nýbrž je uvědomělou součástí církevního těla. V tomto napětí mezi církví a státem, církví a národem je hybná síla kulturního vývoje a zdraví. Církev, která by chtěla splývat s národem a jeho kulturou, znamená pád na úroveň podkřesťanskou.

Klerikalismus se nedá dobře charakterizovat. To, co se nazývá někdy klerikalismem, patří k jádru křesťanství, jako k němu patří církev.

Kdo ve zbožnosti církevní vidí klerikalismus, tomu není jasná podstata křesťanství. Křesťanství necírkevní neexistuje; to znamená, že mohou být řídci jednotlivci, kteří se opájejí tím oním ideálem křesťanským, ale jednak nemají význam pro náboženské dějiny křesťanské, jednak sami žijí z bohatství církevního; jsou nesení církví, sami nenesou.

Proti katolictví bývají metány výtky, že se chce uplatňovat ve společnosti a státě, že je příliš agresivní, útočné. Nechtě se prý jen soustředí na své mše, modlitby, mariánské družiny a růžencová bratrstva - a bude mu dán od pokrokových lidí pokoj.

Nechce-li se však katolík spokojit jen s kostelem a modlitebním zákoutím, dokazuje tím, že je mu náboženství více než jen osobní zálibou a okrasou - a více než jen kostelní záležitostí. Jde o Boha a nebe - ale také o tento svět, o to, aby tato země byla nějak dotčena nebeskou pravdou. V tomto úsilí má katolík pravdu proti všem, kteří mu chtějí náboženství zmrzačit pouze na neškodnou hru a polámanou beřlu. Výboj křesťanů ve světě je jen ohlas jejich víry, že Bůh není kosmickou substancí a neosobní silou, nýbrž osobní vůlí, svatou energií, chcete-li, která chce stvořený svět podrobit svému zákonu. Ideálem křesťanovým není smrt, věčný klid, umrtvení vůle, nýbrž vítězství Boží, život v plnosti pravdy, lásky a svatosti. Život - nikoli smrt!

Klerikalismem není ani obrana práv církevních proti nárokům státu nebo politických stran.

Církev tvoří teorie pozemských statků, má své názory na stát, hospodářství, společnost - a hledá cesty, jak možno naplnit poslání křesťanova v oblasti pozemského života. Opakuji, církev - toť pokroková složka v křesťanství. Pokroková ovšem nikoli v našem obvyklém politickém smyslu. Zdá-li se někdy, že církve brzdí vývoj politický, sociální,

kulturní, třeba se jen zamyslet, jak by se vyvíjela evropská kultura - bez církví. Jsou státy a národy nekřesťanské bez církví dále než národy západní? Bojuje-li se o pokrok někdy proti církvi, děje se tak i od zbožných lidí zbraněmi a mocí, které poskytuje bojujícím církev sama.

A když některé církve příliš se spjaly s řády tohoto světa, vznikly církve nové - z vnitřních předpokladů, které jsou obsaženy v křesťanství. Charakter křesťanské zbožnosti je takový, že nestačí jen proti chatrné církvi bojovat protinábožensky, nýbrž že zase jen církev, opřená o pevnou teorii křesťanskou, může úspěšně vést náboženský boj proti církvím starým. Křesťanství je stále stejné, ale má pořád nové a nové úkoly. Dnes: mír, boj za nové řády sociální, mezinárodní přátelství. Ale tyto úkoly jsou jen ohlasem podstatného náboženského poslání.

A není napětí mezi církvemi vnitřní pružinou náboženského růstu a kultury křesťanské? Nejsou náboženské války v minulosti dokladem zvláštní, osobité síly křesťanského náboženství?

! BYLO BY OPOVÁŽLIVÉ chtít vědět předem, jaká bude konkrétní podoba církve ve vzdálenější budoucnosti, třeba ve staletích po konci tohoto tisíciletí. Už také proto, že ani profánní futurologie neumí popsat profánní situaci církve v této vzdálenější budoucnosti, alespoň ne těmi momenty, které jsou zřetelně pro tuto budoucnost církve relevantní. Jak jsme však řekli už zpočátku, patří cesta do budoucnosti, kterou nelze naplánovat, ale jen s nadějí očekávat, k tomu, co od křesťana vyžaduje křesťanská víra a naděje, a není to tedy něco, co by vlastně být nemělo.

! Jestliže jsme mluvili o bližší budoucnosti církve, kterou lze předvídat a která teprve musí přijít, pak to neznamena, že v této budoucnosti se už nebude vyskytovat prvek, který je rozhodující pro křesťanský život v současnosti: že se nám zalíbil sám nepochopitelný Bůh a že se toto zaslíbení realizuje vírou. Je to víra, že toto Boží zaslíbení pro nás našlo své neodvolatelné dějinné uskutečnění v Ježíši Kristu Ukřižovaném a Zmrtvýchvstalém. Patří sem naděje, s níž přijímáme trvalou nepochopitelnost našeho života a smrti; naděje na věčný život a láska, která v odpovědi na Boží zaslíbení objímá současně Boha i bližního; vůle toto všechno zjevovat světu svědectvím a službou v jediné církvi; naděje v absolutní budoucnost, kterou je sám Bůh.

! To, co je v naší křesťanské víře, naději a lásce trvalé, co naplňuje milostí už naši přítomnost, bude v budoucnu nabývat vždy znovu jedinečnou a nenahraditelnou podobu, kterou nelze na základě naší dnešní současnosti prostě naplánovat a vypočítat. Je to spíše tajemství dějin Božího řízení a tvůrčí svobody církve, již se ve světě právě prosazuje řízení jednoho jediného Pána dějin.

! Tato budoucí podoba církve a křesťanské existence je jakožto tajuplná entelechie, která však je tvořivou svobodou a svobodnou tvůrčí odpovědí člověka, už zasazena do naší přítomnosti, protože sám Bůh se vstípl vlastním životem, vlastní svobodou a milostí do dějin svého světa. Proto má také současný křesťan odpovědnost za budoucnost církve. Neboť úkolem přítomnosti je vždy odvažovat se budoucnosti, dovršit odkaz minulosti právě tím novým, co není evolutivně již ve starém obsaženo.

! Jako křesťané odpovídáme všichni za budoucnost církve. Nejprve za bližší budoucnost, což je způsob, jímž skutečně a ne pouze ideologicky vkládáme svou naději v absolutní budoucnost, v Boha. A proto zůstává to, co můžeme o této bližší budoucnosti v tvůrčím předvídání tušit, zaslíbením, které je duchem církve a nadějí křesťana v církvi, ale které je právě tak také úkolem, který máme sami vykonat. Přichází nám vstříc jako Boží čin a my mu sami vycházíme vstříc ve své svobodě.

! Karl Rahner, Budoucnost církve

SVĚDECTVÍ VÍRY V SEKULARIZOVANÉ SPOLEČNOSTI

Edward Schillebeeckx

: : : Známý holandský teolog se účastnil - k našemu hořkému překvapení - kolokvia Berlínské konference evropských katolíků v Praze 17.-19. října 1984. Jeho teologická přednáška vyšla v Katolických novinách č. 45 - 49 s titulkem "Nové myšlenky". Další překvapení vyplynulo ze srovnání otištěného textu se Schillebeeckxovcu přednáškou: redakce vypustila řadu odstavců, aniž na to čtenáře upozornila, dokonce svévolně změnila smysl jedné věty. Nelze si představit, že by velký teolog souhlasil, aby někdo z jeho vážné studie prostříháním udělal jednostranný propagační materiál. V tom případě se redakce dopustila žalovatelného skutku proti autorskému právu, o morálce nemluvě. Otiskujeme vynechané části v zájmu spravedlnosti, abychom Schillebeeckxovo neuvážené vystoupení neviděli horší, než ve skutečnosti bylo. Kromě toho je zajímavé zjistit, které jeho názory jsme se neměli dovědět. : : :

Pro mnohé lidi BŮH už není laskavým a potěšitelným slovem. Snad ani tak dalece neztratili samého Boha, jako spíše lidské prostředí, kde se dá obsažně zakoušet. Pokud se lidé pokoušejí zneužívat své bližní jako prostředek pro své hospodářské a politické, osobní a dokonce náboženské spory, potud se může slovo Bůh křesťansky chápat jen ve spojení s kritikou lidsky nedůstojných poměrů a může se platně používat jen v kontextu kritické solidarity se společností. Také Ježíš mluvil o Bohu jako o záchraně pro lidi v kontextu kritiky a kritické solidarity. Zvěst o Boží vládě je pro Ježíše současně soud nad našimi dějinami. V tomto pojmu současně spočívá lidská, kulturní, společenskokritická a produktivní síla božské skutečnosti.

Setkáváme se pak v povatikánské době s tím, co mnozí nazývají "horizontalismem" a náboženským zpovrchněním církevního života? Nebo se tu odráží něco, co snad poukazuje na novou budoucnost trvale náboženského lidstva, které se ve svém utrpení obrací k církvi? Možná, že je zřetelné, že konflikt mezi křesťanstvím a mezi "moderními liberálními občany" vstupuje do rozhodující fáze, aniž bychom se přitom museli vzdávat dosažených svobod. Avšak nesmíme si nechat vnutit od nekřesťanů žádný pohled na církev, jak by ji chtěli vidět fungovat ve společnosti, a to podle jejich vlastní liberální či jiné volby: církev v sakristii, ale na veřejnosti pouze jako terapeutická záchytká pro ty, kteří - ať už z jakýchkoli důvodů - vypadávají z péče státních zařízení. Myslím, že otevřenost církve má hlubší, obsažnější, ale také /pro ni samu/ nebezpečnější význam.

Církev nevlastní žádnou soběstačnou samostatnost: žije ze záchrany, kterou Bůh uskutečňuje ve světě. Jejich náboženské symboly nám zprostředkovávají zahalenou záchrannou Boží přítomnost v lidských dějinách. Avšak BOŽÍ BOŽSKOST PRO NÁS znamená toto: Boží bezvýhradnost se uplatňuje jak vůči světu, tak i vůči církvi, která je svátostí světa. Církev je ve světě stálým děkovným vítáním přicházejícího Boha. Náboženské hlásání a svátosti nevyklučují zkušenosti světového dění - stejně tak jako tzv. vnější dění světa nečiní nadbytečným hovor v řeči víry. Historická praxe ve světě se tedy nemůže oddělovat od hlásání, udělování svátostí a církevní činnosti. Vyznávání víry není tedy svémocné hovoření, nýbrž milostiplná odpověď na to, co předchází veškerému hovoru: Boží jednání v dějinách. Sám Bůh je předem daný zdroj veškerého hovoření o Bohu. Za své vyznání vděčíme Bohu, který se s námi sám dává do řeči. Proto církve jsou ve své podstatě také církvemi, které mluví k Bohu: modlí se společenství víry a nikoli jen nějaké akční skupiny. Proto

je charakteristické, že Ježíš, který co nejzávažněji zdůraznil tuto všeobecnou záchrannou vůli božského Stvořitele slovem i jednáním, byl odsouzen na kříž právě světským, profánním rozsudkem: v tomto smyslu je historické profánní dění centrálním průkazným bodem křesťanských církví, který proto právě liturgicky slaví. Tak je Bůh /svobodně jsoucí pro lidi/ nevyčerpatelným příslibem. Jeho jméno je příslib. Přirozeně, že toto všechno bylo prvním křesťanům zcela a úplně jasné teprve při prožívání velikonočních událostí. Neboť v Ježíšově vzkříšení ...

KN 47: Můžeme ověřovat naše profánní dějiny ... jak se staví k dějinám záchrany, které chce Bůh.

E. Schillebeeckx: ... zda se staví protichůdně ...

A právě v tom, v této kontrastní zkušenosti, spočívá možnost nové zkušenosti a transcendence. V takové zkušenosti pak spočívají dva aspekty: a/ v první řadě člověk poznává /hlavně chudý a potlačený, i ten, který je s nimi solidární/, že Bůh je v tomto světě v mnohých lidských majetkových a mocenských poměrech nepřítomen; tak lze poznávat odcizení - odstup mezi Bohem, Božím královstvím a naší společností; b/ dále věřící člověk poznává /právě ve své politické lásce a v politickém odporu vůči nespravedlnosti/ niterný kontakt s Bohem: přítomnost osvobozujícího Boha Ježíše Krista. V dnešní době se zdá, že autentická víra může být především živěna osvobozující praxí. V ní vzrůstá povědomí, že Bůh se zjevuje jako nejhlubší Tajemství - srdce a duše lidského osvobozování. Znázornování či "chápaní" tohoto Tajemství /které je skryto v každé formě opravdového lidského osvobozujícího jednání/ získává pak svou první výslovnou formulaci ve výpovědi víry: Ty jsou osvobozující Bůh, nikoli Bůh živých a mrtvých, nýbrž Bůh dávající život! Toto odhalení /za které děkujeme židovsko-křesťanské tradici/, že sám Bůh je srdcem a zdrojem veškerého opravdu lidského osvobozování, vyzývá k chvále a k díku, k liturgickému oslavování Boha jako osvoboditele, a to dříve, než jsme zcela osvobozeni a vykoupeni, neboť základ a zdroj všeobecné naděje předchází vždy o píd naše jednání. Tak se o tom mluvilo už v Izraeli. A Nový zákon přejímá tuto nit dějin.

S L O V A   K N Ě Z E   P O P I E L U S Z K A

Pro mne jako kněze je velmi důležité, abych se nedal vtáhnout do politiky, neboť to není moje poslání. O tom, že nejsem angažován politicky, svědčí konkrétní fakta, mnoho takových fakt. Lidé si po mnoha letech, po čtyřiceti nebo padesáti, dodají odvahy a přijdou ke mně, poprosí o smíření s Bohem a o svaté přijímání. Pro mne jako kněze i pro ty lidi je to velký prožitek. Předtím se neodvážili k nikomu přijít. Samozřejmě, to není jediná forma. Velmi často proces návratu k Bohu, k církvi nebo vůbec nalezení Boha vychází ze správného vlasteneckého postoje. Bůh může volit různé cesty k návratu. Přišel mladý student, který řekl, že se poprvé cítil při mši svaté jako na divadle. Podruhé cítil jakési společenství s lidmi, kteří cítí stejně jako on. Po třetím setkání v kostele, s tím zástupem lidí, příběhl ke mně druhý den ráno, vrhl se mi do náruče a říkal - prosím vás, otče, já jsem se celou noc modlil, já, který jsem se v životě nemodlil, seděl jsem u stolu, hlavu v dlaních, já jsem se celou noc modlil, něco se se mnou stalo. Po dvou měsících přišel a řekl mi, že byl na Jasné hoře u zpovědi a svatého přijímání, a jako by se znovu narodil. To jsou fakta, která by se dala rozmnožit. Dostávám celou spoustu dopisů /.../ To je snad jakási odměna pro kněze, který nemá vlastní život, vlastní čas, a současně je to důkaz, že to je práce duchovního pastýře. Pokřtil jsem mnoho dospělých lidí. Nedávno jsem pokřtil studenta, který ke mně přišel dva roky po stávce na Lékařské akademii a řekl, že tenkrát /.../ nám závi-

děl, že my jsme věřící, že se shromažďujeme na mši svaté a že se máme čeho držet, nějaké naděje. On v sobě tenkrát cítil prázdno, a to ho vyburcovalo k myšlení a hledání. A já jsem se ještě nesetkal s člověkem tak dobře připraveným přijmout křest, přijmout víru. Jsem přesvědčen, že to, co dělám, je správné. A proto jsem připraven na všechno.

Z rozhovoru s britským novinářem v září 1984

Život je třeba prožít důstojně, neboť je pouze jeden. Dnes je třeba velice mluvit o důstojnosti člověka, aby se pochopilo, že člověk přesahuje všechno na světě, kromě Boha; přesahuje moudrost celého světa. Zachovat důstojnost, aby se mohlo zvětšovat dobro a přemáhat zlo /.../

Přemáhat zlo dobrem znamená zachovat věrnost pravdě. Pravda je velmi citlivá vlastnost našeho rozumu. Touhu po pravdě vstípl do člověka sám Bůh, proto je v člověku přirozená touha po pravdě a odpor ke lži. Pravda, podobně jako spravedlnost, se pojí s láskou. A láska něco stojí. Opravdová láska je obětavá, proto i pravda musí něco stát /.../

Abychom přemohli zlo dobrem, musíme se snažit o ctnost statečnosti. Ctnost statečnosti je vítězstvím nad lidskou slabostí, zvláště nad bázní a strachem. Křesťan musí pamatovat, že bát se musíme jedině zraedy Krista za pár stříbrníků jalového klidu. Křesťanovi nemůže stačit pouhé odsuzování zla, lži, zbabělosti, zotročování, nenávisti, násilí, ale on sám musí být pravdivým svědkem, mluvčím a obráncem spravedlnosti, dobra, pravdy, svobody a lásky. Tyto hodnoty si musí odvážně připomínat pro sebe i pro druhé.

Z různecových úvah, Bydgoszcz 19.10.1984, několik hodin před zavražděním

Tygodnik powszechny 1984/46

Jerzy Popieluszko: nar. 1947 v rolnické rodině, studium teologie ve Varšavě, mezitím 3 roky vojenské služby, 1972 kněžské svěcení, působení ve Varšavě a okolí, od 1980 ve farnosti sv. Stanislava Kostky. 19.10.1984 při návratu z Bydgoszczi přepaden, utýrán k smrti a hozen do vody. Pohřben u svého kostela ve Varšavě 3.11.1984.

! KDYŽ ZPŮSOBÍME, aby v nás mohl růst vnitřní život bez začátku a bez konce,
! rozvine se v nás vnitřní vidění nebo citlivé vnímání pro jedinečné spole-
! čenství v Kristově těle, pro církev. Objevíme cestu, po které bychom se
! mohli přiblížit svatosti Krista ve společenství jeho těla?

! Dnes hledá Krista mnoho lidí, ale často každý jen sám o sobě, bez ohle-
! du na jeho tělo, na církev. A tak vlastně mezi křesťany dochází k dalšímu
! tříštění a posilující se tendence, kdy každý si hledí hlavně těch, kteří
! myslí stejně jako on. Kdyby Kristus, jaký je ve společenství svého těla,
! nebyl opuštěn tak jako dříve zřídka kdy, nevynakládali bychom tolik ener-
! gie na to, abychom shromažďovali mladé lidi a abychom s nimi hledali ces-
! ty, jak zaměřit svou pozornost na Kristovu svatost ve společenství jeho
! těla. Jestliže není církev tajemstvím společenství, jak by nás mohla vyvést
! ze starých i čerstvých rozdělení?

! Roger Schutz (1984)

C Í S A Ř O V O C Í S A Ř I

Tolikrát nám už zdůrazňovali zneužitelé moci a jejich kněžství pomahači povinnost platit daň císaři, že bychom příslušnou větu nejraději vyškrtli z evangelií. Dopustili bychom se však stejné falzifikace Krista jako ti, kteří ve svém svědomí zahlušili její druhou část - dávat Bohu, co mu náleží. Polarita Kristova příkazu: "Dávejte tedy, co je císařovo císaři, a co je Boží Bohu" /Mk 12,17/ komplikovala život křesťanům, kdykoli se ocitli v kontroverzi se státní mocí. Protějškem císaře symbolizujícího stát není v Kristově příkazu církev, jak by sváděla k výkladu zjednodušující paralela, ale Bůh, v němž a skrze něhož nabývá člověk svou nezczizitelnou hodnotu rozumové, svobodné, k sjednocení s Bohem povolání osobnosti. Denár symbolizuje právo státu vyžadovat od svých občanů, aby přispívali k obecnému blahu prací, službou, věrností.

To samo o sobě není v rozporu s požadavkem dávat Bohu, co jeho je. V řádu věcí je harmonie, neboť služba nejposlednějšímu z bratří je službou Bohu a nestačí říkat "Pane, Pane!", více záleží na tom, jak plníme jeho vůli mít rád Boha a bližního.

Stát není, nebo by neměl být, abstraktní absolutní mocí manipulující poddanými, jak se jí zamane, ale společenstvím občanů usilujících o to, aby se ve své zemi cítili doma, mohli v ní svobodně dýchat a mít se co nejlépe. Představitelé moci zde nejsou na to, aby nad svými spoluobčany mávali bičem a nutili je myslet a chtít výhradně podle představy vládnoucí vrstvy, ale aby řídili věci veřejné v zájmu celku a umožňovali tak každému jedinci všestranný, materiální i duchovní rozvoj jeho osobnosti.

Ale co když stát neplní tyto své základní funkce a ve svých totalitních tendencích přestává respektovat některá ze základních práv svých občanů? Sv. Pavel se k tomu vyslovil /Řím 13,1/ způsobem, že by se zatajil dech, kdybychom nevěděli, že bibli je třeba přijímat v jejím vyváženém celku, a ne z kontextu vytržených vět. Řekl, že máme být poddáni vládnoucí moci a že každá moc je od Boha. /Také Hitlerova, Stalino-va?/ Příkaz poslouchat vrchnost, tak často zneužívaný v dějinách, má platnost - to je základní postulát naší morálky - jen ve vztahu k dobru, nikdy ne k hříchu.

"Vy tedy dáváte přednost zákonu Božímu před zákony našeho státu?" ptal se prokurátor v církevních procesech padesátých let. "Pokud by byl mezi nimi rozpor, ač by neměl být, pak ano," zněla odpověď. Patřilo k pravidlům těchto procesů, že obvinění "velezrádci" mívali jak z pracoviště, tak z místa bydliště vynikající posudky o jejich vztahu k práci a lidem.

"Čím hůře, tím lépe!" nemůže být postojem křesťana. Je myslitelné, aby lékař vyjadřoval svůj případný negativní vztah k režimu tím, že by špatně léčil, pekař vyráběl zmetky, úředník neviděl za papíry člověka? Na to nemusíme být křesťany, abychom věděli, že každé povolání je v podstatě službou. Že se tím často neřídí právě ti, co mají v rukou moc, na věci nic nemění.

Právě tak nelze souhlasit například s názorem, že účast na uměleckém zájezdu do ciziny je kolaborací vedoucí k matení světové veřejnosti, že je u nás v kultuře vše v pořádku. Máme se snad kvůli cizině, které tak jako tak na nás pramálo záleží, zřítci i toho dobrého, co u nás máme? Podle stejné logiky bychom pak ani neměli jít do kostela, aby nás snad neviděl nějaký cizinec a netvrdil po návratu domů, že je u nás náboženská svoboda, vždyť sám na vlastní oči viděl naplněné kostely. Více než na tom, co si o nás myslí naivní cizinec, nám přece musí záležet na tom, abychom nejen neztratili svou kulturní, mravní a nábo-

ženskou kontinuitu, ale abychom ji navzdory nepříznivým okolnostem pomáhali rozvíjet.

Nebezpečnější než nespravedlivé zákony, či spíše zvrácený výklad zákonů, je to, že otupělo naše svědomí vůči etickým principům platným pro všechny časy a režimy. Nelze přece schvalovat jánošíkovskou morálku - bohatým brát a chudým dávat, i když bohatým je stát a chudým já sám nebo skupina lidí, jíž stát ublížil. Naši restituční mánií hájící se tím, že nás stát všechny okrádá, vyjadřuje přísloví: Kdo nekráde, okrádá svou rodinu! A tak nám připadá normální vynášet věci z našeho podniku, nechat si od meloucháře upravovat byt z kradeného, nerozlišovat mezi mým a družstevním, falšovat doklady ve skladě, podvádět v prodejích, brát úplatky. Krádež zůstává krádeží, i kdyžby snad měla sloužit charitativním nebo dokonce církevním účelům. Účel nemůže posvětit prostředky! "Když nestaví dům Hospodin, marně se lopotí, kdo ho stavějí" /Žl 126,1/.

Ale i jinak jsme si navykli porušovat Desatero. Nedodržování dopravních předpisů je proti "Nezabiješ". Nepromluvit křivé svědectví proti bližnímu se vztahuje i na politické a ideologické odpůrce. Pravda alež nám tak splynuly v jedno, že se ani nečervenáme, když falšujeme statistické výkazy, neznáme se ke kamarádovi, jenž upadl do nemilosti, zapíráme víru. Bylo by to dlouhé zpytování svědomí vedoucí k témuž - k hříchům proti pravdě, spravedlnosti a především lásce. Zášť, jakákoli, vede jen k destrukci a nakonec i k vlastnímu morálnímu krachu.

Máme-li výhrady vůči císaři - kdo by je kdy ve větší nebo menší míře neměl? - pak je v zájmu širšího celku i císaře samého, abychom nemlčeli v důležitých věcech, které se nám nelíbí. To ovšem obvykle chce místo nic nestojícího švejkování odhodlání k nasazení i vlastní kůže: Ozvat se proti bezpráví, dožadovat se do omrzení dodržování zákonů i ze strany státní moci, nebát se, i kdyžby se to císařovým slídilům nelíbilo, riskovat v činnosti charitativní /pomoc persekvovaným/, kulturní /paralelní kultura/, náboženské /soukromé katecheze, exercicie, duchovní společenství, přátelství vůči kněžím zbaveným státního souhlasu/. K tomu je ovšem třeba mít především čisté ruce, lásku a pokoru modlit se i za ty, kteří nám vládnou, aby se i oni dostali do shody s Boží vůlí, aby sloužili blahu všech spoluobčanů.

I tak: Každému, co jeho je!

Vojtěch Dědic

NEBUĎTE LAKOMÍ ČTENÁŘI

Byla jsem vychována ateisticky, jako naprostá většina naší mládeže. Teprve v sedmnácti letech jsem pochopila, že mému životu chybí nějaký hluboký Základ. Všechno mi najednou začalo připadat naprosto nesmyslné. Začala jsem hledat Boha docela osamoceně: právě moji nejbližší vůbec nechápali, oč mi jde. Namátkou jsem v knihovně objevila Kralickou bibli - s ní jsem začala vést jakýsi dialog, který ovšem ve mně zanechával čím dál tím víc nezodpovězených otázek a palčivých problémů. Jinou knihu z oblasti náboženství nebo nemarxistické filozofie jsme doma neměli. Několikrát jsem zašla do kostela, ale nerozuměla jsem ani liturgii, ani lidem sebezjistě zaběhaným v konvencích svého uzavřeného společenství. Odnášela jsem si tedy alespoň Katolické noviny, z nichž jsem hladově vyzobávala drobečky poučení o současném křesťanském myšlení. Nakonec jsem se rozhodla písemně svěřit své nejpálčivější problémy postupně dvěma kněžím. Vůbec mi tehdy nenapadlo, že by mně případně mohli - jako člověku "mimo církve" - poskytnout osobní rozhovor nebo dokonce nějaké knížky. Spokojili se stručnou a povrchní odpovědí, která mi nijak nepomohla. Rvala jsem se tedy s věcí sama. Nejvíce jsem se bála

vlastních iluzí a sebeklamů, moje svědomí se vzpíralo uvěřit něčemu jen tak pro útěchu.

Všechno se obrátilo po neočekávaném vnitřním zážitku absolutní Boží Lásky. Našla jsem, co jsem hledala. Začala jsem být šťastná jako nikdy v životě. Ale zároveň jsem znovu pocítila touhu pokusit se proniknout do křesťanského světa. Několik kusých rozhovorů s knězem nebo vyslechnutí subjektivních názorů věřících mi však nemohlo nahradit nedostatek informací, které mi během života neposkytla ani rodina, ani škola, dosud nikdo. Touha dohnat křesťanské vzdělání mě nakonec přivedla do veřejné knihovny. V zásuvce katalogu označené "Křesťanství" mě okamžitě silně zaujal titul "Podstata křesťanství". Autorem byl jakýsi mně dosud neznámý Ludwig Feuerbach. Rnechána jsem napospas jsem se tedy stala ateistkou, nebo lépe řečeno jakousi antikřesťankou. Teprve o několik let později jsem se zásluhou několika netypicky přejících katolíků konečně dostala ke skutečné náboženské literatuře. Snad nemusím rozvádět, co to pro mne znamenalo a znamená.

Chtěla bych proto velmi snažně poprosit všechny katolíky: nenechávejte své "vzdálenější bližní" - ty, kteří zrovna nepatří k samému jádru vašeho společenství - smažit se ve štávě jejich duchovního primitivismu. Věřte, že leccos, co vám, snad už přesyceným - nepřipadá nijak světoborné, může mít pro ně cenu džbánku vody na poušti. Myslím si, že je škoda každé minuty, kdy zahálí to, co vám bylo svěřeno - nejednou výsledek obětavé a riskantní práce - v důvěře, že na tuto práci nezištně navážete všímavou službou potřebným

A.

TELEGRAFICKY K ZJEVENÍM V MEDŽUGORJE

Soukromá zjevení jsou možná, protože Boží milost může působit i mimořádně. Jsou i užitečná, protože svou povahou jsou charizmatická. Tak ožívují veřejné a závazné zjevení Boží.

Aby se soukromé zjevení nedostalo do rozporu s veřejným a závazným zjevením Božím, podléhá učitelskému úřadu církve. Pokud nebylo schváleno, je možno je soukromě uznávat a přijímat, ale není dovoleno je šířit jako zaručeně pravé. Církevní schválení pak neukládá věřícím povinnost zjevení uznat, nýbrž jen vyslovuje soud, že v něm není nic závadného.

Druhý vatikánský koncil doporučuje hlubokou a pravou úctu k Boží Matce, Panně Marii, ale zároveň varuje před dvěma krajnostmi: před zamlčováním mariánské úcty a před jejím přeháněním /SC 22; LG 67/.

K zjevení "Gospy" v Medžugorje: příslušná biskupská komise v Jugoslávii se vyslovila zdrženlivě; francouzská a německá kompetentní másta vyslovila námitky.

Uveřejnění zpráv o Medžugorje v Oběžníku pražské arcidiecéze /nejnověji č. 9/84, příl. 3/ nelze chápat jako uznání nebo schválení. K tomu nemá pražský Ordinariát potřebné podklady a kompetenci.

V textu Zásvětné modlitby /str. 3 přílohy/ budí rozpaky tyto výrazy: "Přeji si, abych Tvé milosti nikdy nepozbyl. A kdybych ji ztratil, prosím Tě, zase mi ji vrať". a/ "Přeji si" není výraz modlitby se, tím méně toho, kdo se chce zasvětit. b/ "Tvá milost" - Maria nemá svou milost, milost je Boží. c/ "Vrať mi ji" - Maria se může jen přimlouvát, milost vrací Duch svatý. d/ Celá modlitba je velice subjektivní, skoro dětinská, opakuje se v prosbách, nemá na zřeteli veliké potřeby církve a bolesti světa. Je nesouměřitelná s velkými slovy Matky Boží v Písmě.

Vojtěch Raňků

V polovině září jsme slyšeli pastýřský list otce kardinála věnovaný studu. Vážím si otce kardinála zvláště v posledních letech pro jeho neochrozený postoj na obranu legitimních práv církve i pro jeho jednoznačnou solidaritu s papežem. To, že nám píše, je jistě výrazem jeho starosti a péče o nás. Proč je ale list čten namísto homilie /stejně jako i jiné listy, nemající vztah k liturgii/, která, jak si koncil přeje /SC čl. 35/, by měla být v neděli pravidlem?

Nedostatek studu v dnešní době je jev jistě závažný, zasluhující upozornění ze strany pastýře. Proč je ale celý problém pojat tak jednostranně, jako by se týkal pouze 6. přikázání? Pěstuje se tak bohužel obecné povědomí, že mravnost = dodržování 6. přikázání. Přitom je řada oblastí, kde stud mizí. Např. dospělé děti se nestydí nechávat zaopatřovat od svých rodičů, aniž projeví sebemenší vděk. Rodiče se nestydí přílišnou "péčí" rušivě zasahovat do mladých manželství svých dětí. Mnozí se nestydí požadovat za špatnou práci neúměrnou mzdu. Někteří kněží se nestydí pracovat v církevně zakázané organizaci a přitom předstupovat před lidí jako Kristovi reprezentanti, a jiné a jiné příklady.

7. Komu je pastýřský list určen? Starší lidé těžko budou navštěvovat nudistické pláže. Pojetí listu jen utvrdí jejich neměnný postoj v této oblasti. U mladších vyvolá list buď úsměv nebo skrupule. Ani jeden postoj není na místě. Náhodný příchozí do kostela, který hledá smysl svého bytí, který by chtěl slyšet radostnou zvěst, se dozví o nezbytnosti chodit rádně oděn.

Není už načase přestat jen varovat a začít také pozitivně stavět? Pouze negací nad zlem nezvítězíme. Proč nepovzbuzovat věřící, aby se vzájemně hledali? Aby byli příkladem jedni druhým? Aby si byli ochotni vzájemně sloužit? Aby měli prostor kde najít životního partnera, aby měli kde se sdílet s problémy výchovy svých dětí? Proč neukazovat velké klady křesťanství oproti současné spotřební mentalitě?

Již po několika prvních větách listu na mne dolehla skepse, která byla umocněna tím, že okamžitě po přečtení jsme vyznávali Věřím ... Snad není nevhodná prosba, aby se pastýřské listy zpracovávaly nebo konzultovaly s odborníky v teologii a morálce, případně psychologii, sociologii, sexuologii apod.

- p -

: : : Tento hlas laika vítáme jako příklad správné pokoncilní angažovanosti. Pro kněze a biskupa je upřímnost tohoto druhu darem a pomocí. - K otázce na začátku. Homilie není výlučná forma kázání: "Velmi se doporučuje homilie jako součást liturgie" /SC čl. 52/. Biskup posílá pastýřské listy proto, že on je hlavním pastýřem a tedy i kazatelem diecéze; je to tradiční způsob, jak poskytovat orientaci o důležitých aktuálních otázkách, povzbuzovat a udržovat živý styk. Prototypem pastýřských listů jsou Pavlovy listy jeho obcím. Ale kde vzít Pavlovo charisma - ostatně i jeho projevy byly kritizovány, srov. 2 Kor 10 - a také jeho svobodu slova! V každém případě je dobře vědět, že člověk otevřený Bohu neodejde s prázdnou ani z nedokonalé liturgie nebo nevyhovujícího kázání. Lepší než přicházet s kritickou nastražeností je přinášet si mysl přijímající a pro sebe popř. i pro jiné dotvořující slovo o Bohu. Takovou zkušenost udělala např. sv. Terezie z Lisieux, když po duchovních cvičeních s nevalným exercitátorem zjistila, že právě při nich byla neobyčejně obdarována. Což nesmí být výmluva pro ledabylost kazatelů. : : :

KŘESŤANSTVÍ NA OSTŘÍ MEČE

Čtyři relativně dostupné "knihy napětí" o církvi v boji o život.

Walter Nigg, Mary Ward. Žena se nevzdává. Velehrad - Křesťanská akademie, Řím 1984, 117 stran.

Známý hagiograf líčí dramatickou životní dráhu anglické šlechtičny Mary Wardové /1585-1645/, zakladatelky Anglických panen. Překlada lze vytknout snad jen odpírání koncovky -ová ženským jménům. Knihu i osobnost stručně vystihuje následující čtenářská odezva.

V jejím nejstarším životopise stojí: "Kdo je s to vylíčit odvalu, s kterou tato svatá Amazonka bojovala za svou věc?" Ještě těžší však je vylíčit klid, s nímž přijala naprostou porážku všeho, oč celým svým životem usilovala. Její apoštolská aktivita /v níž ji následovaly členky jejího řádového společenství Anglických panen na mnoha místech Evropy/ daleko předstihla v některých svých formách to, co bylo v 17. století pro ženy obvyklé. Neklauzurované řeholnice, které využívají jakékoli příležitosti k rozhovorům o náboženství a které se v Anglii - v době krvavého náboženského pronásledování - účastní ve světském převleku i plesů /a ovšem plní tam své poslání/ - to je obraz, který může bez pobuřování inspirovat možná teprve dnes.

V případě Mary Wardové vycházely takovéto způsoby především z hluboké a trpělivé kontempace /která jí byla vždy rozhodujícím vodítkem/ a také z jejího osobního talentu, inspirovaného novou duchovní dynamikou jezuitského řádu. Jak hluboké bylo spojení této samostatné a strhující ženy se skutečnou Boží vůlí, to se ukázalo zcela naplno ve chvílích, kdy její životní dílo - všechny jí založené vzdělávací ústavy - bylo papežem Urbaem VIII. /navzdory jeho osobní sympatii!/ zakázáno a nedlouho poté ona sama - vždy zcela oddaná papeži a katolické církvi - uvězněna jako kačírka. Dokázala to přijmout bez odporu, se stejným klidem a svobodou jako své dřívější úspěchy. "Všechny věci vztahovat k Bohu" bylo údajně její životní heslo. Walter Nigg k tomu sděluje:

"Nikdy nebyla v rozepři sama se sebou ani nereptala na svůj osud. Měla vnitřní pevnost a pocit bezpečí. /.../ Člověk sám si nemůže tuto vnitřní pevnost dát /53/. /.../ Pro toto posvěcení se stal nejnižší bod v životě Mary Wardové zároveň netušeným vyvrcholením /90/. /.../ Poslušnosti a pokore zakladatelky děkuje Institut Mary Wardové, že se zhroutil jen přechodně a ne natrvalo /88/."

V nebezpečí častokrát. Křesťanská akademie, Řím 1972, 328 stran.

Anglický jezuita John Gerard, současník M. Wardové, po 18 letech intenzivní a riskantní pastorače byl odvolán do Říma a popsal své zkušenosti. Silná kniha. Vydavatel doplnil užitečné údaje.

Walter Nigg, Tomáš More. Světec svědomí. Edice Přátelé /samizdat/, 64 stran.

Přední reprezentant téhož období z jeho počátku.

Walter Ciszek, On mě vede. Samizdat bez údajů, 179 stran.

23 let kněžské práce v SSSR v nejtyrdších podmínkách /vězení, tábory/. Vhled do "Božího podzemí" ruských křesťanů.

M A L Ý K R O K V B U K U R E Š T I

"Je to historické datum." Tak charakterizoval Jan Pavel II. v přítomnosti náměstka rumunského ministra kultu konsekraci nového bukureštského biskupa, kterou mu udělil 8.12. 1984 kard. Casaroli. Arcibiskup Augustin Pacha zemřel před 30 lety, a od té doby nedošlo mezi Svatým stolcem a rumunskou vládou ke shodě o jeho nástupci ve vedení bukureštské diecéze latinského obřadu. Jmenování mons. Ivana Robu, schválené vládou, je tedy nepopíratelný pokrok ve vztazích mezi Vatikánem a Ceauceskovým režimem. Ukazuje také, že polský papež pokračuje vytrvale ve "východní politice" Pavla VI. Hovoří se o tom, že tato politika je založena na přesvědčení, že nelze žádat na věřících, aby byli trvale kandidáty mučednictví /v případě tajné církve/. K zajištění budoucnosti je naopak třeba znovu ustavit všude, kde to je možné, hierarchickou církev, jejíž existence by byla uznána komunistickou vládou.

Nový arcibiskup má obdobné rysy jako většina biskupů jmenovaných od počátku této politiky: čtyřicetiletý, kněžské svěcení v r. 1968, kaplanoval na několika místech, potom byl poslán do Říma, aby si připravil doktorát z oboru morální teologie. Po návratu do vlasti byl jmenován rektorem kněžského semináře v Iași. R. 1983 ho zvolili faráři bukureštské arcidiecéze prozatímním administrátorem.

V Rumunsku tvoří katolíci malou menšinu. 80 % Rumunů se hlásí k pravoslavné církvi. Katolíci byzantského obřadu /uniaté/ ztratili legální existenci roku 1948, kdy je vládní dekret začlenil do pravoslavné církve. Od té doby jejich šest biskupů zemřelo ve vězení. Přesto část kněží působila poloskrýtě dál a Řím prý tajně vysvětil několik biskupů.

Katolíci latinského obřadu náleží ke třem národnostem. V Transylvánii jsou to Maďaři. Stát se k nim chová ohleduplně v zájmu dobrých vztahů k sousední bratrské zemi. Mají dvě diecéze: Alba Julia se dvěma biskupy, které jmenoval Řím a vláda uznala - mons. Jakab od r. 1972 a jeho světící biskup mons. Lajos Balint od r. 1981; Oradea je od října 1983 se souhlasem Říma spravována "provizorně" knězem Istvánem Doszkalem. Druhou skupinu katolíků latinského obřadu tvoří občané německé národnosti. Většinou žijí v diecézi temešvárské /Timișoara/, rovněž "provizorně" administrované od září 1983 Sebastianem Krauterem. Třetí skupina katolíků latinského obřadu jsou Rumuni. Žijí v Moldavsku v diecézi Iași, kterou administruje od r. 1978 se souhlasem Říma Petru Gherghel, a v diecézi Bukurešť. Jejich situace je - paradoxně - obtížnější, než jejich bratři v jiných diecézích, protože úřady se kloní k názoru, že pravý Rumun je nezbytně pravoslavný.

Přesto situace věřících zůstává dále povážlivá. Vláda zavřela v r. 1949 všechny kláštery a znárodnila všechny církevní školy. Biskupové nemohou uskutečnit žádné jmenování bez předchozího souhlasu ministerstva kultu. Byly znovu otevřeny dva semináře, v Alba Julia a v Iași, ale platí v nich numerus clausus: ročně nanejvýš třicet nových seminaristů.

Tato situace zatěžuje viditelně vztahy mezi rumunskou vládou a Svatým stolcem. Ale největší překážkou normalizace zůstává otázka uniatů. Papež nemůže opustit křesťany, kteří mu zůstávají věrni i za cenu vězení. Na druhé straně režim a pravoslavná církev nechtějí ztratit tvář, kdyby přiznali, že se r. 1948 dopustili násilí.

Ve skutečnosti však je situace zablokována méně, než se zdá. Před několika léty se vynořil zprostředkující návrh: spojit všechny katolíky v jedné rumunské církvi s dvěma obřady. Ceaucescu prý tento návrh jednoznačně neodmítl, takže není vyloučeno, budou-li se vztahy mezi Římem a Bukureští dále zlepšit, že se návrh přiblíží k uskutečnění.

JAK PŮSOBÍ SVĚDECTVÍ ŽIVOTA VĚŘÍCÍCH NA NEVĚŘÍCÍ Zkušenosti ze socialistického Maďarska

Miklós Tomka

: : : Autor je sociolog působící ve výzkumném ústavu maďarského rozhlasu, aktivní katolík. Odborně je zaměřen na sociologii náboženství. Jeho článek není přísně vědecký rozbor, nýbrž podnětná úvaha o "kvasu v těstě", o křesťanech v odkřesťanštěné společnosti. Líčí růst Božího království zdola, existenciálním apoštolátem věřících laiků, tak jako v počátcích církve. : : :

Tři fakta směrodatně ovlivňují v Maďarsku poměr věřících a nevěřících: rychlý rozpad tradiční křesťanské kultury a známé podoby "úřední církve"; přesto přítomnost, ba přímo nakažlivost křesťanství jako společenského jevu; konečně všeobecná únava z ideologií a nedůvěra vůči jakékoli byrokracii, organizaci, instituci nebo moci. Jako důsledek těchto fakt je třeba jmenovat na prvním místě oslabení tradice, bezmocnost církevní instituce a světonázorové i hodnotové vakuum. V pozitivním smyslu je snad také možno mluvit o hladu po hodnotách.

Vzniká otázka, odkud vzít hodnoty a ideály a kdo je může autenticky představovat. Životnost křesťanství je často i pro nekřesťany dostatečným důvodem pro naději, že mohou najít ve věřících a v jejich přesvědčení hledaný návod a měřítko. Na křesťany se tím hledí nejen jako na jedince, nýbrž také jako na znalce skrytých pravd a snad i jako na nositele tajemné síly.

Ať za tím vězí zášť a závist, nebo zvědavost a touha - na křesťanství se hledí jako na skálu v bouřlivém vlnobití změn. Jak ale čerpat z tohoto zásobníku hodnot, když se člověk naučil nedůvěřovat ideologiím a jazyk poznal jako nositele lži? Přesto není tato trýzeň prázdnoty znamením beznaděje, nýbrž tříbením a základem nového začátku. Počátkem není samozřejmě dialog, a tím méně vyučování a nauka, nýbrž ochota vnímat druhého člověka, nebo jednodušeji řečeno, učit se z životní praxe druhých. Poměr mezi věřícími a nevěřícími je prostě a jednoduše určen tím, jak se křesťané staví k výzvám všedního dne.

Dříve byly tyto souvislosti často zastřeny historickými hypotékami, jako byl svazek mezi trůnem a oltářem, mocenská pozice církve aj. Dřívější vztah státu k církvi se však mezitím stal historií a ztratil jakoukoli aktuálnost. O zmatky jiného druhu se čas od času postarala oficiální ideologie, která se před desetiletími snažila zhodnotit význam náboženství a církve nejprve přátelsky, později kriticky. Těmto vlivům vzal vítr z plachet pokles zájmu o obsáhlé ideologie a příklon k osobní zkušenosti. Tři fakta - sekularizace, přítomnost a velká vážnost křesťanství, podezíravost vůči všemu, co se předkládá "oficiálně", "shora" - vystupují čím dál jasněji do popředí. Tyto tři skutečnosti ozřejmují všem a jednoznačně určují společenské postavení a funkci křesťanů i vztah věřících a nevěřících.

Rychlé odkřesťanštění posledních desetiletí dává podnět k domněnce, že v posledních dvou obdobích silně spolupůsobili politické síly:

1. Propojení mezi společenským a politickým systémem a církvemi platilo /až do roku 1948/ za jednu ze záruk
  - de facto povinného členství v některé konfesi /spojeného s tím, že všechny děti byly pokřtěny, manželství bez výjimky uzavírána v kostele a zesnulí pohřbíváni nábožensky;
  - všeobecné náboženské praxe /např. s 50 až 80procentním podílem plnění nedělní povinnosti/; ve většině případů ale také
  - subjektivně pocítované příslušnosti k církvi.

Tato tradiční, celou společnost formující religiozita byla oslabena především silnými sociálními a ekonomickými změnami - mobilitou, urbanizací a industrializací.

2. Bylo by však nesprávné podceňovat církevní politiku stalinské doby nebo ateistickou složku marxismu a jejich význam. Jednoznačnou náboženskou identifikací bylo možno v roce 1970 prokázat u přibližně 50 % obyvatelstva a v roce 1980 u necelých 40 %. Pokřtěno bylo v roce 1970 ještě 86 % dětí z katolických manželství. Údaje největší maďarské diecéze /Vác/ naznačují pro období let 1970 až 1980 další, 20 %ní až 25 %ní pokles. Nedělní mši navštěvuje v průměru celé země sotva 10 % katolicky pokřtěných.

Tento sesuv ve světonázorové oblasti však neznamená odpovídající příklon k marxismu, v každém případě ne v otázkách všedního života, morálky, stanovení hodnot, společenského života.

Mnohé sociálněpsychologické průzkumy dokládají, že marxismus dokáže stěžít ovlivnit osobní formování života. Odkřesťanštění tedy nepřináší jen rozbití dřívější světonázorové a hodnotové shody, nýbrž pro mnoho lidí také počátek ztráty hodnot a narušení nebo nepřítomnost schopnosti pro společenství. V kruzích intelektuálů se pokládá ztráta hodnot a vědomí společenství /pospolitosti/ za největší problémové ohnisko maďarské společnosti. Méně vědecky by se snad dalo hovořit o rozšíření egoismu a konzumního postoje na úkor vyšších ideálů, zvláště vztahu k bližním. Uvědomení uvedených nedostatků vyprovokovává v každém případě právě hledání hodnot a ideálů i nositelů těchto hodnot.

Křesťanství je u nás po desetiletí líčeno jako pozůstatek minulosti. Názor, že brzy zanikne, se samozřejmě nepotvrdil. Tvrdošíjně odmítání zmizet ze světa nečiní ovšem ještě takový pozůstatek přitažlivý a hodný následování. O smyslu a významu křesťanství nevypovídá mnoho ani počet necelého milionu pravidelně praktikujících křesťanů, ani čtyř- až pětinasobný počet lidí, kteří se zařazují mezi náboženské. Pozoruhodné naproti tomu je, že uprostřed sekularizace je tímto křesťanstvím fascinována právě mládež, mladí dospělí lidé a lidé s vyšším vzděláním. Náboženský rozvoj posledních let - především v uvedených skupinách - je malá senzace. Charakteristický způsob života, někdy i radikálně chápáné následování Krista ukazují možnost a koherenci křesťanské praxe. Při rostoucí poptávce po orientačních pomůčkách a praktikovatelných životních modelech se tento podnět snadno stává krystalizačním bodem.

Jsou mnohé oblasti, kde se křesťanský postoj příznačně odchyluje od společenského průměru popř. od toho, co je obvyklé. Sem patří především dobré lidské vztahy v rodině /které se projevují mj. nižším podílem rozvodů/, vysoké hodnocení života /a v důsledku toho vyšší četnost porodů a nadprůměrná velikost rodiny/, přijetí vlastní odpovědnosti za druhé lidi, zvláště za starší atd. Sem dále patří nalezení smyslu života popř. základní důvěra, které stojí nad všemi konflikty a krizemi života. /Při vysoké sebevražednosti v Maďarsku znamená úspěch, jestliže se v některé skupině sebevražda nevyskytuje./ Sem konečně patří postoj k vlastnictví, k práci a ke společnosti, jež se všechny vyznačují určitou společenskou odpovědností v protikladu k rozšířenému egoistickému, holému pragmatismu "normálního" občana. Bylo by přirozeně hrubým falšování, kdybychom stavěli do protikladu "hříšnou společnost" a křesťany /s vyváženým zdravým a hodnoty uznávajícím postojem/. Je však asi pravda, že mnoha starostmi obtížená a dezorientovaná společnost /nebo přinejmenším hodně jedinců této společnosti/ zná málo zdařilých pokusů o překonání svých problémů. Jestliže se někomu, nebo snad dokonce nějakému společenství podaří ve všedním dnu obnovit smysl života a přinejmenším pro vlastní potřebu vyléčit vnitřní rozervanost světa a jedince, pokládá se tento úspěch za kámen mudrců.

Křesťané a křesťanství se tím dostávají do zvláštní společenské role. Očekávání na ně kladená jsou měřítky, podle nichž jsou nyní psu-

zování. Očekávání a měřítko jsou ovšem v tomto případě relativní veličiny: nepřímé známky nejistot člověka a společnosti. Očekáváním je tedy částečně vyhověno už jistotou radostného poselství. Nárok křesťanství se pokládá za použitelný, dokonce za jediný existující základ i tehdy, když jej křesťané uskutečňují jen skrovně. Nicméně je to tento nárok, který určuje základní dimenzi poměru věřících a nevěřících.

Přesto, že je v Maďarsku křesťanů dost, hledí se na ně nezřídka jako na obyvatele z cizí planety, jako na rušitele zábavy nebo prostě jako na anachronické jevy - které, jak se zdá, nejdou za svým prospěchem a neřídí se okolnostmi. Nebudeme posuzovat oprávněnost těchto soudů, ale musíme hned uvést i opačný akcent: Ti, kdo se na své cestě octli v úzkých, kdo byli zklamáni ve svých nadějích, kdo ztratili svůj cíl, otvírají se každému příslibu. Co bylo dříve cizí, stává se zdrojem možného poučení. Ti, jimž se nějaká zábava znechutila, dívají se i na její rušitele jinými očima. Co se dříve pocítovalo jako anachronismus, je teď třeba ceněno jako odedávna osvědčené. Hodnocení věřících a jejich víry nelze tedy oddělit od vlastní životní zkušenosti. Ať je toto hodnocení kritické nebo pozitivní, odmítavé nebo souhlasné, v každém případě si zaslouží pozornost - jak jednotlivců, tak společenských institucí.

Jsou místa a funkce, s kterými se v Maďarsku pro křesťany nepočítá. Sem patří např. všechna povolání spojená s výchovou a vyučováním. Tady se dá těžko mluvit o vztahu mezi věřícími a nevěřícími. Jinak ale jsou křesťané i nekřesťané postaveni před tytéž otázky profesionálního a společenského života a pracují společně pro obecné blaho. Při této všeobecnosti problémů a jednání nestojí v popředí světonázorové zaměření, nýbrž schopnost vypořádat se s obtížemi a řešit je. Vydařený rodinný život, radost z práce, vyrovnané společenské kontakty atd. činí člověka, jenž se snaží žít z víry, tak jako tak nápadným - a okolní se stává zvědavým, jak toho bylo dosaženo. Tehdy, teprve tehdy se kladou otázky po motivech a po přesvědčení. Ty přirozeně nesmějí zůstat bez odpovědi.

Odpovědi jsou nutné. Průkazné však nejsou. Rozhodnutí týkající se hodnot nelze většinou "vysvětlit". Rozhodnutí pro větší rodinu musí být zapláceno mj. hospodářskými škrty v rodinném rozpočtu. Rozhodnout se pro více a těsnějších lidských vztahů jde na úkor vlastního volného času a nezávislosti. Svědomitá práce, která není zaplácena vyšší mzdou, se zdá být mrháním silami, kterých by bylo možno využít také jinak. Snad je možno říci, že to všechno by byla věc vkusu. Svoboda člověka by záležela právě v možnosti volit mezi různými statky. Skutečná otázka se ovšem netýká ani možnosti volby, ani sklonů a vkusu, nýbrž celkového lidského zisku ze všech těchto rozhodnutí, jejich přínosu k obohacení osoby nebo prostě ke štěstí. Příslušnou odpověď dává praxe, život.

Tato spojitost s praxí má jedinečný důsledek. Hodnota a význam křesťanství se zásadně měří svědectvím kamarádů, známých v domě a v práci, laických křesťanů. Rozvedení a vysvětlení obsahu víry se sice přijímá se zájmem, ale teprve k objasnění již poznaných hodnot, tedy až v druhé instanci /a vždy je doprovázeno určitou nedůvěrou vůči ne zcela proniknutelné intelektuální chytrosti/. Vztahy mezi věřícími a nevěřícími jsou zde kontakty mezi rovnými, tedy mezi lidmi v podobných životních situacích, s podobným úsilím. Běžnost situace je zárukou toho, že problémy a řešení jsou pravé - a ne předvádění něčeho se sporným obsahem reality. Předběžné znalosti z vlastního života dovolují člověku vysvětlit a posoudit jednání druhého. Tak člověk instinktivně pochopí, v jaké míře jde o existenciální rozhodnutí.

Vztah k praxi, realita v obsahu a existenciální zasaženost jsou nezbytné stavební prvky křesťanského svědectví. Lidé, kteří chtějí ze svého úřadu nebo ze své funkce zprostředkovat hodnoty a životní strategie, nejsou s to překonat "zvukovou bariéru". Budou vždy zatíženi podezřením,

že poučují z profesionální povinnosti - v době, kdy se na všech stranách zneužívá slov a argumentů, které díky tomu pozbyly věrohodnosti. Ideologové stejně jako církevní lidé jsou statisté nebo snad správci stávajícího kulturního zázemí, ne však nositelé konfrontace a porozumění mezi věřícími a nevěřícími.

Křesťané jsou tedy ve svém prostředí přijímáni jako věřící na základě jednak svého chování, jednak vlastní náboženské identifikace. Zůstává však ještě otázka, odkud mají legitimaci a sebejistotu vydávat se za křesťany. Pro mnohé tato otázka vůbec neplatí. Jsou od narození křesťany. Jejich příslušnost je pro ně samozřejmostí, která nebyla ještě nikdy zpochybněna. Počet takových lidí ovšem rapidně ubývá vlivem sekularizace. V atmosféře silného odstupů vůči jakékoli organizaci nemůže formální členství v církvi dát nutnou vnitřní jistotu. Pro život křesťana jsou bezbytné lidské a společenské vztahy. Pro mnohé byly takové vztahy dány v rodině. Jiní je nacházejí teprve v pozdním věku v křesťanských malých skupinách. Ty dávají kromě toho i záruku, že nevěřící mohou najít cestu k věřícím i tehdy, když instituce a organizace působí odpudivě.

Diakonia, 1984/5

! V Ě Ř Í C Í j s o u t i , k t e ř í b y l i k ř t e m p ř i v t ě -
! l e n i k e K r i s t u , s t a l i s e B o ž í m l í d e m a
! t í m d o s t a l i , s v ý m z p ů s o b e m , ú č a s t n a
! k n ě ž s k é m , p r o r o c k é m a k r á l o v s k é m ú ř a d u
! K r i s t a ; j s o u p o v o l á n í , k a ž d ý p o d l e
! v l a s t n í h o p o s t a v e n í , v y k o n á v a t p o s l á n í ,
! k t e r é B ů h s v ě ř í l c í r k v i , a b y j e p l n í l a
! v e s v ě t ě .

! K o d e x k a n o n i c k é h o p r á v a , k á n . 2 0 4 , § 1 .

! Ú Ř A D C Í R K V E v e s l u ž b ě s p á s y , n a n ě m ž m á ú č a s t k a ž d ý k ř e s t ě a n , j e ž i v o t n í ú k o l .
! C e l ý ž i v o t m á d o s v ě d ě o v a t s p á s u d a r o v a n o u B o h e m . C o p a t ř í k ž i v o t u j e d n o t l i v c e ,
! m u s í j e v í t r á z z v ě s t o v á n í : ž i v o t n í s t y l a ř e ě , h o d n o t y , z a m ě s t n á n í a v z t a h y .
! N e m ů z e m e b ý t k d o k o l í a d ě l a t c o k o l í a m l u v í t l i b o v o l n ě . S t ě n a j í c í m u s t v o ř e n í
! a t r p í c í m u l í d s t v u s e m á n a n á s v y j e v o v a t B o ž í d í t ě , k t e r é š í ř í B o ž í ř á d .
! K ř e s t a n š t í v ě d c i , t e c h n i c i a d ě l n í c i s e m u s e j í s t á l e z n o v u p t á t p o t o m , j a k é
! m í s t o m á j e j i c h a k t i v i t a v c e l k u v e s m í r u . K ř e s t a n š t í a n t r o p o l o g o v é , l é k á ř i n e -
! b o p e d a g o g o v é , m u s e j í m í t s t á l e n a z ř e t e l í o t á z k u B o ž í s p á s y . K ř e s t a n š t í s o c i o -
! l o g o v é a p o l i t i k o v é s e n e m o h o u d i s p e n z o v a t o d z a m ě ř e n í n a c í l : u s t a v í t B o ž í
! v e s m í r . P r o t o k a ž d ě m u m o d e r n í m u k ř e s t ě a n o v í p ř í s l u š í z n á t , p o d l e j e h o p r a c o v n í h o
! z a ř a z e n í , v í c e n e b o m ě n ě z t e o l o g i e . P ř í p o n o ř e n í d o B o h a m ů z e m e z a k o u š e t j e h o
! s v a t ý ř á d , p r o t o k o b e c n ě s l u ž b ě s p á s y , j a k o j e j í z á k l a d , p a t ř í u k ř e s t ě a n ů m o d -
! l í t b a , r o z j í m á n í B o h a . N a š e s l u ž b a s p á s y b u d e p ř í v á d ě t B o ž í ř á d b l í ž k n a š e m u
! k o n k r é t n í m u s v ě t u . C o z n a š e h o d í l a z ů s t a n e n e d o k o n a l é , t o s m í m e p o n e ŝ a t k d o -
! k o n á n í B o h u .

! H . J . D r u s t e w i t z v D i a k o n i a 1 9 8 5 / 1

K A R L R A H N E R , D O C T O R U T I L I S

Osmdesátka Karla Rahnera a jeho smrt /30. dubna 1984/ vzbudila světový ohlas. "Gigant současné teologie" /Le Monde/; "odešla velká postava koncilu /.../ nepochybně jeden z lidí, kteří nejvíce poznamenali teologii v dialogu s lidmi dneška" /mons. Paul Poupard, proprezident vatikánského Sekretariátu pro nevěřící a Papežské rady pro kulturu/; "Byl to velký stimulátor koncilu /.../ měl obzvláštní citlivost pro problémy dnešních lidí" /Kard. Franz König/; jeho Schriften zur Theologie jsou "nejzávažnější přínos k teologii naší doby" /Hans Urs von Balthasar/; "Na teologické rovině je Rahner postava světová" /reformovaný teolog Lukas Vischer/; až i "vskutku epochální postava katolické teologie", "veřejně uznany církevní otec" atd. K jeho narozeninám zřídili cenu Karla Rahnera pro mladé teology, po smrti pojmenovali jeho jménem jedno náměstí v Innsbrucku.

Lichotivého slyšel o sobě tento dělník teologie mnoho, samozřejmě i kritického. Vnitřně se však cítil tak, jak to vtipně vyjádřil nekrolog ve Spieglu podle charakteristik přidělovaných ve středověku velkým mistrům teologie: Doctor utilis. Rahner chtěl být a opravdu byl "užitečný učitel": "Vždycky ^{sem} provozoval teologii kvůli zvěstování, kvůli kázání, kvůli pastorači." Snažil se pomáhat i vedení církve podněty, rozборы, návrhy, a to bez oportunistických ohledů a zábrán. To vyvolalo pochopitelně ostražitý postoj strážců ortodoxie - před koncilem byla zkoumána jeho pravověrnost, nestal se kardinálem, nekrolog v Osservatore Romano byl poněkud zdrženlivý. Naproti tomu se dočkal veřejného uznání od Pavla VI., od začátku pracoval v koncilu jako teolog a byl členem římské Mezinárodní teologické komise. Z opačné strany mu přičítali k tíži mladší a průbojný Hans Kung, že sice udělal kroky ze zajetí novoscholastiky, ale zůstal vězet v "systému". K obojím výhradám se správně vyjádřil Kungův kolega Walter Kasper, že Rahner ani jako koncilní teolog, ani jako člen Mezinárodní teologické komise nebyl papežským dvorním teologem, ale také "nikdy ani samozvaným nebo arogantním, vždy lépevědoucím a důležitě se tvářícím soudcem církve".

Bibliografie jeho prací obsahuje kolem 4000 titulů /po odečtení cizojazyčných vydání asi 1000/. Nedostal se však k tomu, aby své teologické myšlení rozpracoval v imponantním systému nebo aspoň učebnici. Malou syntézu poskytl koncem života v knize Grundkurs des Glaubens, ale ten podle jeho vyjádření zůstává jen na "prvním stupni reflexe". Většinou jsou to články a studie popř. rozhovory, pokrývající v neobyčejné šíři současnou problematiku víry a života. Mnoho z nich vyšlo v knižních souborech, z nichž nejvýznamnější jsou Schriften zur Theologie /16 svazků/. Při vší pestrosti to však není pouhá tříšť, ale prosvítá tu základní myšlenková struktura. Veškerá teologie se podle něho točí kolem tří slov: Bůh - člověk - Bohočlověk. Znovu a znovu se vrací klíčový pojem: "sebesdílení Boha".

Pracoval pro dnešního člověka vůbec, nehodlal zůstat v katolickém ghettu. Měl touhu oslovit kohokoliv a vést dialog o čemkoliv. Proto neváhal vstupovat do pásma mezi teologií a vědou, např. biologií /evoluce, hominizace/ a psychologií /problém mravní viny/. Pokud jde o filozofii, překonal těsné meze novoscholastiky, ale s úctou se přiznal k sv. Tomáši Akvinskému /1970/. O svém filozofickém učiteli píše: "Patrně se dá říci, že jsem od Heideggera nepřevzal žádnou speciální nauku, spíše styl myšlení a bádání, který se osvědčil jako nadmíru cenný. Tento styl se dá popsat jako postup nebo metoda přiblížení, na jejímž základě dogmatické pravdy nezkoumáme již pouze jako evidentní danosti, které vyplývají z pozitivních pramenů, nýbrž se pokoušíme vytvořit syntézu. Různé dogmatické výroky se převádějí zpátky na jisté základní principy. Tím způsobem se zdůvodní vnitřně koherentní podoba dogmatických pravd. Tak se umožní modernímu člověku vniknout do řádu a harmonie tajemných pravd

o církvi a křesťanství /.../ On hledá nějakou vedoucí myšlenku - sebe-jednodušší - aby si mohl uspořádat obsáhlý materiál křesťanského dogmatu. Když se to podaří, je s to pochopit jiné specifické pravdy jako zjevné a nutné důsledky zásadní myšlenky."

O Rahnerově teologii vyšla už řada prací. Česky je poměrně dostupná studie Karla Říhy v římských Studiích 78 /1981-VI/. Ohlas jeho díla nezůstal omezen na Evropu, je velmi studován např. v USA, ale zájem projevuje se i v SSSR. Podle hannoverského biskupa Lohseho i evangelická církev čerpala z jeho díla množství podnětů a povzbuzení. - Vedle teologických prací psal Rahner i duchovní literaturu a dovedl oslovit mladé lidi.

Pocit odpovědnosti za církev mu nedopřál klid, bylo třeba vnášet nový život do tolika oblastí. Uměl si vyhledat spolupracovníky, a tak vznikla díla obecného významu. Podnítil nové vydání Denzingerova Enchiridion symbolorum v novém duchu, redigoval nové vydání Lexikon für Theologie und Kirche. Napsal Kleines theologisches Wörterbuch a úvody do Kleines Konzilskompodium. Zorganizoval velké kolektivní dílo Handbuch der Pastoraltheologie a moderní slovník pro pastorační praxi Sacramentum mundi. Založil řadu Quaestiones disputatae /průkopnické studie/ a nejnověji moderní lexikon o 30 svazcích Christlicher Glaube in moderner Gesellschaft. Stal se jedním z otců mezinárodní revue Concilium /později však nebyl s její linií zcela spokojen/.

Život. - Narodil se 5.3.1904 v německém Freiburgu, byl jedno ze sedmi dětí. V 18 letech vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova jako jeho bratr Hugo /rovněž známý teolog/. Připravoval se na profesuru filozofie mj. u Martina Heideggera /1932-1934/. Uvolnila se však v Innsbrucku stolice teologie, proto⁸⁹ na ni habilitoval 1937 a začal přednášet dogmatiku a dějiny dogmatu. Nacistická okupace Rakouska 1938 ho vyřadila z univerzity, kam se - po kněžském působení ve Vídni a v Bavorsku - vrátil 1949. Po Romano Guardinim převzal 1964 profesuru křesťanské antropologie, od 1967 přednášel v Münsteru dogmatiku do odchodu do důchodu 1971. Ale nepřestal intenzivně pracovat, jako po celý život.

Sluší se zvláště a vděčně vzpomenout jeho pracovní návštěvy v Praze na jaře 1970. Měl čtyři veřejné přednášky: 1. dubna v Teologicko-pastoračním kursu pro kněze /Teologické reflexe o obrazu kněze pro dnešek a zítřek/ a v Ekumenickém semináři při Komenského bohoslovecké fakultě /Společenskokritická úloha církve/; 2. dubna pro odborné teology /Teologické úvahy o sekularizaci a ateismu/ a v rámci cyklu přednášek Živá teologie /Budoucnost církve; vyšla ve Studiích 93-94, 1984/III-IV/. Ten večer v sále Hlavního nádraží zůstal nezapomenutelným zážitkem; o posluchačstvu se vyslovil prof. Rahner uznale, ocenil je výše než např. americké. Jinak se pohyboval v Praze nenuceně, na petřínské rozhledně vzpomínal na svou první návštěvu v třicátých letech, na Vikárce si dal s chutí plzeňské a luštil ruské nápisy. Živě se zajímal o náboženský život a tehdejší katolické tiskové možnosti; velkoryse dovolil cokoli přeložit bez honoráře. Velká osobnost a současně bratr v Kristu.

Co z jeho díla vstoupí natrvalo do katolického vědomí a kolik názorů propadne, ukáže čas. Pro svět víry je velkým Božím darem. - Přečtěme si na závěr, co v nejpozdnější době považoval za velkou starost svého srdce:

"Jsem toho názoru, že snad nejzákladnější problém dneška je pozoruhodné zapomenutí Boha. Neříkám, že lidé nemluví dost o Bohu; neříkám, že se netiskne dost filozofických a teologických knih. Ale domnívám se, že je příliš málo lidí, kteří myslí na to, že vposledu není Bůh pro ně, nýbrž oni pro Boha .../ ... /Chtěl bych být teologem, který říká, že Bůh je to největší, že jsme tu na to, abychom ho v sebezapomínání milovali, uctívali, existovali pro něho, abychom ze svého vlastního existenčního okruhu skočili do propasti Boží nepochopitelnosti."

Nejprve musím mluvit o svých pocitech. Musím povědět o hlubokém dojmu, jakým na mne zapůsobilo několik odstavců, které jsem před lety se zatajeným dechem četl v časopise Via. Článek měl titul "Požadavek krátkého souhrnu křesťanské víry" a byl pak přetištěn i ve sborníku "Křesťanství dnes". Jeho autorem byl Karl Rahner. Nevěděl jsem tehdy o autorovi docela nic, ale byl jsem si jist, že ke mně promluvil někdo, kdo mě velice dobře zná, a že jsem dlouho na jeho slova čekal.

Začal jsem po autorovi pátrat. A musím povědět o pocitu úcty, který se mě zmocnil, když jsem dostal do rukou sedm dílů jeho "Schriften zur Theologie". Bylo to pro mne monumentální svědectví duchovního zápasu člověka, který předobře ví, ve kterém a v jakém století žije. Jeho rozhled po problémech současnosti je obdivuhodný.

A ještě musím povědět o pocitu uspokojení, když jsem se přesvědčil o Rahnerově podílu na teologickém díle Druhého vatikána, když totiž jsem slyšel z koncilových dokumentů týž naléhavý hlas, vybízející věřící, aby převzali svůj díl odpovědnosti za stav dnešního světa, aby jako křesťané skutečně byli solí i kvasem své doby.

Profesor Rahner je pro mne především myslitelem, který vzal teologicky vážně fenomén tajemství. Jistě: i Gabriel Marcel ve Francii je filozofem ontologického tajemství, který vyčítá současnému myšlení, že ztratilo smysl pro metaproblémové. Jistě: i Albert Einstein nás ujišťuje, že "nejkrásnější, co můžeme prožívat, je tajemno. To je základní pocit, který stojí u kolébky pravého umění a vědy. Komu to není známo, kdo se už neumí divit, neumí žasnout, ten je takříkajíc mrtev a jeho oko vyhaslé." Avšak Rahner vynesl tuto myšlenku ze soukromí filozofických názorů a položil ji jako konstitutivní myšlenku do středu teologické reflexe křesťanské církve, a to se zřetelným ekumenickým záměrem: nepřecenujme spory o formule, neboť to poslední, oč nám jde, je nevyřekné.

A tak tedy: co je a co není tajemství v Rahnerově pojetí? Nejdřív, co tajemství není: Není to něco ještě neodhaleného, co stojí vedle něčeho jiného již uchopeného a prohlédnutého jako druhé. Takto pojato by bylo tajemství zaměněno za ještě neodkrytou neznalost. Tajemství tedy není pouhá předběžnost, která bude odstraněna. Je to spíš to, co právě jako neprůhledné je zde, co je dáno, co nemusí být vůbec sháněno, ne tedy něco druhého, pouze předběžně nezvládnutého, ale neovladatelně vládnoucí horizont všeho pochopení, jenž dovoluje sice ostatní pochopit, avšak sám - jako neuchopitelně přítomný - sebe zamlčuje. Můžeme říci, že tajemství nese a objímá naši každodenní zkušenost, že je jejím kořenem i dřením a můžeme říci, že zkušenost, která se obrací k tomuto svému nevyjádřitelnému horizontu, je zkušeností Boha.

Zde se Rahner ocitá v samém středu náboženského života a odhaluje vlastní jádro zbožnosti, která však nemá žádné specificky křesťanské, ba ani teistické znaky. Ukazuje se tu však, abych tak řekl, empirická, zkušenostní báze teologie. A když to říkám, vzpomínám si, jak kdysi popsal náročný myšlenkový oblouk katolické reflexe Jacques Maritain: od studie přírodních jevů, tedy od přírodovědy, k přirozené filozofii, od ní k metafyzice, od metafyziky k teologii a zde od teologie naučné k teologii experimentální, k moudrosti prožívané. Rahnerův postup je přímočarý: od zkušenosti k její reflexi v hranicích oné teologie "experimentální". Sám ostatně poznamenává, že dříve to byl vnější svět ve svém řádu a harmonii, o nějž se zažehovala náboženská zkušenost, dnes je to sama lidská existence s jejími propastmi.

Jak Rahner zkušenost Boha popisuje? Nesmí být diskreditována jen jako pouhá nezávazná nálada, nekontrolovatelný cit. A nesmí také být pouhou záležitostí privátní internosti, nýbrž má jednoznačně společenský význam. Je přirozeně odlišná od pojmového poznání jednotlivin, neboť postihuje celek poznání a svobody. Je dána každému, třeba nereflek-

tovaně a anonymně, neboť jakýkoliv, i nejracionálnější poznávací akt už předpokládá vše přesahující vztaženost k celku, jenž je jediný a jenž je bezejmenným tajemstvím. Avšak toto tajemství nezůstává věčně a nekonečně vzdáleným orientačním bodem a horizontem všeho lidského pohybu: ve svém nejvlastnějším jádru, ve své radikální hloubce je zkušenost Boha zkušeností jeho nevýslovné blízkosti. Zkušenost Boha je zkušeností posvátného tajemství milující Boží blízkosti, zkušeností jeho absolutního sebesdělení. Zakoušíme tedy Boží tajemství jako to nejvzdálenější i nejvnitřnější v nás.

Toto Tajemství je hodno úcty a adorace. Je hodno vzývání, klanění, před jeho majestátem člověk zahaluje svou tvář. A teď se Rahner ptá: kde však potom sebrat odvalu k oslovení Boha? Jak s ním vstoupit do opravdového osobního vztahu? Odpověď je konstitutivní odpovědí křesťanskou: takovou odvalu nalezneme jen při pohledu na Ježíše, který i na kříži nazýval Boha Otcem a do jeho rukou se odevzdával. Chtěl bych jen doplnit, že v tom je jádro spásné zkušenosti setkání s Kristem.

A na tomto místě se mi vrací janovská perikopa z minulé neděle a verš devátý: Já jsem dveře. Kdo vejde skrze mne, bude zachráněn. Otec Rahner hluboce a nově promýšlel teologii úcty k srdci Ježíšovu. Odvolával se přitom na slova papeže Pia XI., že úcta k srdci Ježíšovu je "totius religionis summa". Středem této úcty je Pán; z jeho srdce k nám proudí láska samotného věčného Slova, jež se inkarnovala v lidské lásce Ježíšově. Lidské srdce je středem osoby. Srdce Ježíšovo je však i oním ohništěm, jímž všechno prochází k věčnému středu Božího Tajemství.

Theotimos

KN Ě Z - R E D A K T O R - V Ě Z E Ň

Snad to nebude docela přehnané, když označím 16. prosinec 1945 za historické datum katolické církve u nás. V ten den vyšlo první číslo čtrnáctidenníku /od r. 1947 týdeníku/ Katolík. Spolu s ním vstoupil do obecného povědomí jeho redaktor P. Adolf Kajpr SJ. Víc než redaktor, tvůrce, protože mu vtiskl pečeť svého ducha. Pro církev to byl dar, protože za okupace nastrádala v tichosti síly a potřebovala se orientovat v nové situaci. Katolík vycházel jen něco málo přes dva roky, byl zastaven hned po únorových událostech /stejně i mládežnický Dorost, svěže redigovaný P. Františkem Mikuláškem SJ/. Přesto znamenal velmi mnoho. Byl mluvčím mladého katolictví, které za sebou nechalo austrokatolicismus a ghetto, pocity méněcennosti vůči modernímu světu a hádavou apologetiku. Katolík /Kajpr/ učil neutíkat před světem, ale přistupovat k němu bratrsky, popř. samaritánsky, podle potřeby se s ním utkávat, ale bez nenávisti a sofistiky. A. Kajprovi neleželo těžkosti rozhovět se poučeně o čemkoli z kultury nebo společenského dění, objevovat tam hlubší souvislosti a pak to postavit pod míru evangelia. Psalo a diskutovalo se v Katolíkovi o církevním majetku, o znárodnění a odsunu Němců, o Masarykovi, o Husovi atd. K slovu tam přišli papež, biskupové a známé duchovní osobnosti, ale i katoličtí intelektuálové /Artur Pavelka, Jindřich Středa = Karel Schwarzenberg, Růžena Vacková - tři jména za všechny/, mladí teologové /Josef Zvěřina, Alexandr Heidler/, kaplani, bohoslovci a kdokoli přišel s něčím, co za to stálo. Tak se už dlouho před Janem XXIII. u nás otvírala okna do světa a duše myšlenkám budoucího koncilu.

Moderní, samostatně vystupující katolické myšlení vzbudilo pozornost i nevraživost, a tak musel Kajpr odpovídat na kritiky levice /Rudé právo, Svobodný zítřek/, liberálů /Svobodné noviny/, nekatolíků /Kostnické jiskry/, politických katolíků /Obzory/ a katolíků svéhlavě zůstávajících v minulosti. Způsob jeho diskutování byl dialogální se

snahou porozumět druhému bez podezírání a nenávisti, přitom odůvodnit svoje, ale s jediným cílem: dobrat se pravdy jako takové. Pravda a spravedlnost byly pro něho bytostně potřebné záležitosti života. Byl silný upřímností Kristova Ano, ano - Ne, ne. Přitom jste cítili, že vás má rád, a upřímností vás obdarovává. Takové antišvejkovství potřebujeme my Češi jako sůl.

Redaktor Kajpr vstoupil v obecném povědomí mezi vedoucí katolické osobnosti. Ale i předtím a potom žil otec Kajpr své kněžství nevšedně: kazatel, zpovědník, exercitátor, publicista, učitel filozofie a - last not least - vězeň Hitlerův a Stalinův. Je tedy načase podat stručný přehled jeho životního běhu.

Narodil se 5.7.1902 /Hředle u Žebráka/. Po absolvování venkovské dvojtřídky se začal učit obuvníkem, nechal toho a vyučil se ve mlýně. Tam si jeho bystrosti všiml bratr mlynářky, profesor, a připravil ho na studie. Složil zkoušky za nižší gymnázium a nastoupil na vojnu. Pak ještě 2 roky pracoval ve mlýně, aby si našetřil na studium. 1928 vstoupil k jezuitům, šest let studoval filozofii a teologii v cizině a r. 1937 začal své kněžské působení v Praze u sv. Ignáce. Začal psát do časopisů, převzal redakci Dorostu, měl sérii duchovních přednášek v rozhlase /1938/. 1940-41 přednášel filozofii na bohosloveckém učilišti /po zavření Karlovy univerzity 1939/, ale nedokončil ani druhý semestr, neboť 20.3.1941 ho zatklo gestapo, jemuž se nelíbilo jeho psaní. Bez soudu: Pankrác, Terezín, Mauthausen /8 měsíců práce v lomu/, poslední tři roky Dachau /s pozdějším kardinálem Beranem a mnoha kněžími z mnoha zemí/. Po návratu pastorače v Praze a široko daleko, krátce redaktorem Dorostu a potom Katolíka. Po dvoutýdenní vyšetřovací vazbě odsouzen na Velký pátek 1950 v prvním církevním monstrprocesu s 10 významnými řeholníky. Dostal 12 let, prošel Pankrácí, Mírovem, Valdicemi a většinu prožil v pověstném Leopoldově. Byl tam jedním z vedoucích duchů, sloužil spolubratřím i ostatním vězňům slovem /meditace, přednášky, rozhovory, diskuse/. V září 1959 dostal srdeční záchvat, ten se ve vězeňské nemocnici opakoval 17. září a zakončil jeho život. Z vězeňského hřbitova byly jeho ostatky roku 1968 převezeny a pohřbeny na Vyšehradě vedle Slavína; obřady vykonal jeho spoluvězeň, litoměřický biskup Trochta.

Silný křesťan, schopný žít naplno a tvořivě pro Krista ve všech situacích.

Quis

! JSEM-LI skutečně proniknut úctou k nekonečnému Bohu, k pravému Bohu, a věřím-li
! při tom, že jsem dílem tohoto Boha, že jsem zřítelnicí oka jeho, že jsem dítětem
! jeho, to mi, pane, dá jiné sebevědomí, to způsobí, že se dovedu sklonit se sy-
! novskou oddaností před reprezentanty Božími a být přece při tom do hloubi srdce
! přesvědčen, že jsem jim roven, že i oni jsou zde proto, aby mi sloužili a pomá-
! hali, protože Bůh jim všecku jejich moc dal a dává jenom pro nás. Papež, který
! v celé své velekněžské nádheře klečí pokorně před dělnickou dívkou Gorettiovou
! nebo před švýcarským sedlákem Mikulášem a prosí je pro sebe a pro celou církev
! za přímluvu u Boha, je dostatečným důkazem této katolické rovnosti.

! Adolf Kajpr v Katolíku 1947

Rozcházíme se v názoru na úkol katolického časopisu, katolického novináře a spisovatele. Ostatně i katolického kazatele. Píši-li nebo káži-li o "věčných pravdách" tak, jak o nich bylo možno psát nebo mluvit před dvaceti, třiceti nebo sto lety, nerozhněvám si sice niho, ale budu se velice mýlit, budu-li si lichotit, že dělám apoštolát. Způsobím tím jen to, že katolické časopisy budou četbou nudnou a nikdy nezabráním, aby právě katolíci nesahali nejraději po četbě nekatolické. Zabráním tomu málo i stálým připomínáním, že je hříchem nekatolické časopisy odbírat a číst. Musím se snažit, abych mluvil o věcech aktuálních, které dnes hýbají myslmi lidí, a abych tyto otázky postavil do reflektorů Kristova světla. Bude to pokračování jeho vtělení, bude to zasnoubení našeho konkrétního života s jeho všechny časy pronikající božskou osobou. Při tom je různost názorů takřka nevyhnutelná. Ale jen ze srážky různých názorů, ze srážky, ve které nemusí být žádné nenávisti, může vzejít skutečné poznání pravdy. Jestliže my pravdu nehledáme, jestliže my se jí bojíme nebo toho jejího hledání, jak se pak můžeme druhým divit, že se jí bojí a že ji nesnesou? /.../

Nesetkáme se, neporozumíme si pouhým vnějškovým připomínáním, že jsme všichni katolíci. Sejdeme se, budeme-li si jisti, že oběma jde o rozšíření království Božího nad všechny ostatní věci. /.../

Vidíme zkrátka své žurnalistické poslání v opravdovém úsilí o porozumění, jež však je možné, jež však může být trvalé a solidní jen na správných, pravdivých názorech na palčivé, aktuální otázky. Budeme-li chodit kolem různých takových otázek, jak se říká, jako kolem horké kaše, budeme marně pracovat, a budeme-li to nazývat láskou, budeme to svatě jméno jen nadarmo vyslovovat, protože pravá láska je nemožná bez porozumění a porozumění není možné bez poznání. Kdo množí toto pravdivé poznání, množí i porozumění a lásku a koná poctivě svůj úkol. Kdo se tomuto poznání vyhýbá, klame sebe sama, nazývá-li své jednání láskou nebo apoštolátem nebo jakkoliv. Veritas liberabit vos - Pravda vás osvobodí.

Neříkám, že my tu pravdu máme, ale aspoň ji hledáme. A to by měl každý katolík otevřeně uznat, podporovat toto hledání a ne pořád naříkat: Dejte pozor, ať se někoho nedotknete. Což jsme maličké děti?